

M. SZÁNTÓ JUDIT

Az életre kelt emlék

ELBESZÉLÉSEK

Z-füzetek/104

M. SZÁNTÓ JUDIT

Az életre kelt emlék

ELBESZÉLÉSEK

BUDAPEST

Z-füzetek/104

Sorozatszerkesztő:

SIMOR ANDRÁS

Tipográfia:

DOMJÁN ISTVÁN

© M. Szántó Judit

A kasmírkendő

A falutól jó három kilométerre emelkedett a kastély, amely akkor, a harmincas években már emberemlékezet óta a Tarnakeőy családé volt. Egy csöppet távolabb álltak a gazdasági épületek, s mellettük ott gubbasztott még néhány cselédlakás is. Sok cselédet nem tartottak Tarnakeőyék, mert a faluból bármikor bárkit berendelhettek szolgálatra. Jóformán az egész falu nekik dolgozott. Amerre a szem ellátott, minden az ő birtokuk volt: a közeli hegy lankáin a szőlő, alatta a szántó, odébb a hatalmas legelő.

Benyó Julis is mindennap kijárt a határba. Már maga sem tudta, mikor kezdte. Tizenöt éves korára erős, dolgos fehérnép lett belőle, ráadásul virulóan szép, sudár lánnyá cseperedett. Nem csoda, hogy megakadt a Jani szeme rajta.

Aznap a lányok kapáltak, a legények meg a közelükben a szérűt kaszálták. Hogy lement a nap, a lányok csoportba verődve, nevetgélve, dalolgatva indultak hazafelé. Mögöttük a legények. A kaszát a vállukra vetették, besegítettek a lányoknak a nótázásba. Varga Jani meg csak nézte a kis Benyó lányt. A hátát verdeső vastag, mézszőke hajfonatát, az egyenes járását, a fölvetett fejét.

A lány megérezte a rátapadó szemeket. Kihúzta magát. Aztán hátra-hátra sandított. És a szeme mindig összeakadt a Janiéval.

Nem volt kedve ellenére való a dolog. Jó kiállású, szép szál legény volt a Varga Jani. Sok lány megfordult utána. Megint hátratekintett, most egy kicsit kacéran. De aztán gyorsan lesütötte a szemét. Most már vigyázott, nehogy megint kísértésbe essen a hátranézést illetően.

Csakhogy arra már nem is volt szükség. Mert Jani valahogy mellé keveredett. Szótlanul baktatott mellette, néha úgy oldalazva, hogy – mintha véletlen lenne – hozzáérjen Julihoz. Közben erősen törte a fejét, hogy mivel is kezdhetné a beszélgetést.

Némi torokköszörülés után végre megszólalt:

– Hazafele, Julis?

– Hát... hova máshova?

Aztán szó nélkül mentek egymás mellett. Már elhaladtak a Janiék portája előtt, de csak a Julisék kapuja előtt álltak meg. Egy ideig nézték egymást. Aztán Jani sután megszólalt.

– Akkor holnap.

Julis beleegyezően rámosolygott, és beszaladt a házba.

– A Jani kísért haza? – kérdezte az anyja, holott jól látta az ablakból.

– Az.

– A Varga Jani? – érdeklődött az apja.

– Ő.

Több szó nem esett róla.

Ettől kezdve reggel együtt indultak a határba, este megint csak egymás mellett baktattak haza. Gyorsan szövődött köztük a szerelem. Rövid pát hét múlva, egy szombat este Jani bekopogott Benyóékhoz. Maga a házigazda, Tóni bá nyitott ajtót, s ez igen nagy tisztesség volt. Annyit tett, hogy nemcsak kifogása nincsen Julis udvarlója ellen, hanem még támogatja is a legényt.

– Adjon isten szép, jó napot! – lépett be Jani tisztességtudóan, levett sapkával.

Benyóék az asztal körül ültek a konyhában.

– Hozta isten!

A házigazda leültette a vendéget. Méghozzá Julis mellé. Benyó Veron az ura oldalán foglalt helyet, és mint egy tyúkanyó, tartott szemlét az övéin: a már szinte felnőtt Jocón, a kamasz Marcin és a tizenéves Lackón. No, meg persze Julis lányán.

– Tégy még egy tányért az asztalra – szólt a piruló lánynak, s ezzel jelezte, hogy ő is befogadta Janit.

A nagyfiú is barátságos volt, a két kisebb pedig egymásra nézve somolygott, elárulva, hogy sok mindent sejtenek. Csak az öreg Seres Vendel, Veron asszony apja vetett értetlen pillantásokat az asztal sarkáról Janira. Ő süket volt, mint az ágyú, és csak azt értette meg, amit a fülébe kiabáltak. Ráadásul az agya is egyre nehezebben fogta fel a körülötte történeteket. És most nem is igen buzgókodtak, hogy elmagyarázzák neki a dolgok mikéntjét.

Az asztalon leves párolgott. Káposzta és néhány szál répa, gyökér úszkált benne jókora galuskák társaságában. A gazda mert belőle, legelőbb is Janinak.

Csendesen ettek, nem beszéltek. Csak a kanalak csörgése és az öreg szürcsölése törte meg a csendet.

Benyó úgy érezte, hogy még egy kicsit emelni kell az est fényét.

– Julis – mondta –, hozz még egy pár szem krumplit, hadd süljön meg a parázson. A lány ugrott, hozott néhány szemet, jól megtörölte. De ebből Seres Vendel is értett. Odaült a spórhoz, berakta a krumplit az ajtaján, azután vigyázta, forgatta őket. Mire meg-

sültek, Veron asszony egy csupor tejfölt is tett az asztalra, no, mg egy kis bor is került mellé.

Öreg Vendel kérges keze csak szedegette a parázsból a finom csemegett. A többiek csak fűtták, kapkodták a kezüket. No, de a tejföl aztán foghatóvá, ehetővé tette a desszertet.

Szó kevés esett, az is főleg az időről és az éppen esedékes munkáról. Amikor elfogyott minden, a két nő gyorsan letakarította az asztalt, el is mosta a piszkosat.

Benyó Antal felállt és nyújtózott egyet:

– Hát akkor tegyük el magunkat holnapra.

A család indult a szoba felé. Öreg Vendel a konyhai dikója felé tartott.

– Maga most velünk jön a szobába – ordította a fülébe a gazda.

– De hát hova? – értetlenkedett az öreg. – Itt az ágyam.

– Ma a Juliséban alszik – rendelkezett Tóni bá, és már terelte is be az apósát maga előtt.

A konyhában ketten maradtak: Julis és Jani.

Egy ideig csak ültek egymás mellett. A legény nézte a lányt, az meg a földet bámulta. Aztán csak azt érezte, hogy Jani magához vonja. Édes bizsergés futott át rajta, és engedelmesen simult az ölelő karokba...

Így hát Jani az elfogadott látogatással jogot szerzett arra, hogy ezután már hetente kétszer, szerdán és szombaton bekopogtasson Benyóékhoz, és a konyhájukban töltsse az éjszakát, a ház egyetlen lányával.

Beköszöntött az ősz, megkezdődött a vadászigény. A kastély megtelt vendégekkel, több cseléd kellett a kiszolgálásukra. Más lányokkal együtt, Julis is bekerült az urasági konyhára. Naphosszat pucolta a zöldséget, krumplit, mosogatott, felmosta a követ, síkálta az asztalt. Egy pillanatig nem volt megállása. De mégis örült, hogy nem kell a határba járnia. Eleinte csak egy-egy enyhe hányinger, ritkán könnyű szédülés keltett benne gyanút, hamarosan azonban megbizonyosodott róla, hogy teherbe esett. Remélte, hogy ha meg lesznek vele elégedve a konyhán, talán a telet is ott töltheti a melegben. Így hát igyekezett, ne találjanak hibát a munkájában. Sokszor kora hajnaltól késő estig ott volt, és egy percet se pihent.

Az urak laktató reggelivel kezdték a napot. Rövid ejtőzés után ellovagoltak vadászni, oda is kellett készíteni valami harapnivalót részükre. Amikor hazajöttek, ismét ettek, kicsit lepihentek, este pedig pazar lakomákat csaptak különleges ételekkel, sok fogással,

muzsikussal, tánccal, vigalommal. A berendelt lányok dolga volt a szakácsok keze alá dolgozni, zöldséget pucolni, baromfit kopasztani, no meg rengeteget mosogatni. De ez sem volt elég. Annyi volt a vendég, hogy a felszolgálásban is segíteniük kellett. Szép egyenruhát kaptak, s megtanították őket pukedlizni, ételt kínálni.

Julis már éppen úgy érezte, hogy nem bírja tovább, amikor reggel azzal fogadta az inas, hogy legelőbb is segítsen a csomagokat levinni a kocsikhoz, autókhoz a haza induló vendégeknek. A csomagok már a földszinti hatalmas teremben sorakoztak, oda hordtak mindent kora reggel az inasok. Nagyot sóhajtottak a lányok: még egy utolsó erőfeszítés, aztán vége a nagy hajcihőnek.

Szerencsére, a kocsisok is segítettek, a lányokra csak a kisebb pakkok vártak. Julisra kérdően nézett Marcsa, a barátnője, hogy bírja-e, segítsen-e. Visszaintett, hogy nincs semmi baj. Különbösen is szégyellné magát, ha mást dolgoztatna maga helyett csupán azért, mert várandós. Csak az úri népeknél szokás, hogy a terhesség felmentést adjon a munka alól. Az ő környezetében sose hallott ilyesmit. Meg aztán az erejét megkétszerezte, hogy végre megszűnik a hajsza. És talán éppen ezzel bizonyítja, hogy továbbra is hasznára lehet a kastélynak.

Hogy ez is hozzájárult-e, nem lehet tudni, de a gazdasszony odaszólt neki délután, hogy továbbra is bejárhat a konyhára.

Nagy örömmel mesélte el otthon a szerencséjét, de anyja mint-ha aggodalommal nézett volna rá.

Két napig színét se látták Tarnakeőyeknek. Aludtak, heverésztek egész nap. Alig győzték kipihenni az utóbbi két hét fáradalmait.

Harmadnap estefelé az egyik inas személyesen nyitott be a konyhába.

– Ma nem mész haza – szólt oda Julisnak. – Itt maradsz.

Ahol sok nő van együtt, soha nincs csend. De most szempillantás alatt mindenki elhallgatott. Még a legyek se zümmögtek. Minden szem Julisra tapadt, ő meg csak állt ott, szeme körbereggett, mintha azt kérdezné:

– Rólam van szó? Ugye, nem?

Pedig legbelül tudta, hogy neki kell maradnia. No, meg azt is, hogy nem ő az első, akit itt tartanak. Hogy ez a világ rendje. Ha Gida fiatalúrnak úgy tetszik, a szegény parasztlánynak ebben is engedelmessé kell. Kiabálni, ordítani szeretett volna. De hang

nem jött ki a torkán. Azt hitte, zokogni fog kétségbeesésében – de nem Száraz, égő szemmel nézett körül.

A szakácsné éppen levetette a kötőjét. Összehajtogatta, pedig máskor csak lehajította a konyhaszekrényre, úgyis megy a mosásba, mindennap tisztát ölt. De most csak Julisra figyelt. Eszébe jutott egy régi-régi este, amikor ő került sorra. Akkor a Gedeon nagyságos úr épp annyi időt lehetett, mint most az ifiúr.

Julishoz lépett, és megsimogatta.

– Tudod, hogy engedned kell – mondta. – Nem tehetsz ellene semmit. Csak egyre figyelj: ne lelkestül add oda magad. Úgy szolgálj ki, ahogy vasalsz rá, ahogy mosod a holmiját, ahogyan sepersz utána.

Julis hálásan pillantott rá. De egy szobalány már vitte is a kisfürdőbe, ahol a cselédség tisztálkodhatott. Mert ugye, csak le kell sikálnia magát mielőtt az úri nyoszolyára fekszik. A nagy dézsában már várta a meleg víz.

Két nő is foglalatосkodott vele. Lehántották a ruháit, besegítették a dézsába, és szagos szappannal lecsutakolták. Julis a fáradtságtól és a meleg víztől csöppet elkábult.

Hogy ilyen! Micsoda illata van ennek a szappannak! Aztán nem is szegletes, hanem kerek. Mit ki nem találnak az urak! Biztosan a mennyországban is ilyen illatfelhő van – gondolta, s behunyta még a szemét is.

Hamar magához térítették. Lapedőnyi bolyhos fehér törölközőkkel dörzsölték szárazra a testét, csipkés hálóruhát adtak rá, kibontották a copfját és sátorként terítették a vállára. Aztán elkísérték Gida úrfi szobájáig. És hogy Julis ott lecövekelt, kinyitották az ajtót, és szépen betolták.

– No, gyere, bogaram! Vagy tán azt várod, hogy érted menjek? – ült fel az ágyban a fiatalúr. – Ne félj tőlem, nem eszlek meg...

Kicsit imbolyogva indult el a lány felé, és karjával kaszálva iparkodott megtartani az egyensúlyát. Épp idejében került a keze ügyében az asztal, hogy belékapaszkodva földre ne huppanjon. És, ha már ott volt, örömmel vette észre, hogy a konyakosüveg csak félig fogyott el. Nem sokat teketóriázott, a szájához emelte az üveget, és jól meghúzta. Azután ismét elindult a lány felé, de az első lépés meggyőzte arról, hogy bizony, mozog a föld. Ezt ellensúlyozandó, megint csak a szájához emelte az üveget. Csuklott egyet, és újból kísérletet tett, hogy megközelítse Julist. Csakhogy a konyak nem használt. Vagy nem volt elegendő? Harmadszor is ivott. Az

utolsó cseppig kiürítette az üveget. Akkor aztán le kellett ülnie. Megmarkolta a karfát és bambán meredt maga elé. Julis pisszenni se mert.

– No mi lesz? Gyere, hát szépségem! – csalogatta a fiatalúr.

De menten pislogni kezdett. Jól látja? Mintha a lány megkettőződött volna. Pedig ő egyre jobban érezte, hogy pillanatnyilag még az az egy is sok lenne. Lemondóan legyintett hát:

– Ha nem jössz, hát nem jössz...

Egyszer szó nélkül lecsúszott a szőnyegre. És azon minutumban hortyogni kezdett.

Julis reszketve állt az ajtóban. Igencsak hűvös volt ahhoz, hogy hosszabb ideig álldogáljon ott a szellős, csipkés selyem hálóingében. Amikor már szinte sírt a hidegtől, az ágyhoz surrant és bebújt a selyempaplan alá. Félelmében csak az ágy sarkát merete elfoglalni. Összekucorodott, és még a fülét is betakarta. A szemét azonban erőnek erejével nyitva tartotta, hogy résen legyen, ha az úrfi mégis közeledni akarna. Hanem amikor átmelegedett, azonnal lecsukódtak a szempillái...

Már világos volt, amikor felébredt. Gida fiatalúr még mindig aludt, félig az asztal alá csúszva. A szája nyitva volt, és hatalmasakat horkantott.

Julis felkelt, kiódalgot a szobából. Egy ideig tanácstalanul tétlábolt, mígnem az egyik inas arra járt. Megfogta Julis kezét, egy pi-ci szobába terelte, ahol a saját ruhája várt rá.

– Öltözz át, aztán hazamehetsz. Majd én kikísérlek.

Erre azért volt szükség, mert akadtak olyan lányok, akik reggel hangoskodni kezdtek. Ki pénzt, ki becsületet, némelyik éppenséggel házasságot akart kierőszakolni. Így aztán az inas reggel kikísérte az éjjeli vendéget, és csak messze a kastélytól engedte útjára. Ezt tette Julissal is. De előtte még átadta a kasmírkendőt. Mert kendő kijárt minden lánynak, akit az úri óhaj ágyba rendelt. Még az öreg nagyságos vezette be ezt a szokást ifjabb korában, és a Schwartz szatócs boltjában mindig lennie kellett belőle raktáron tartaléknak. A Tarnakeőy fiúnak tetszett az ötlet, de ő nem pipacsos, hanem rózsás kendőket osztogatott.

Csipős volt a reggel. Ráadásul esett is, komiszul szúrós szemekben. Kapóra jött most Julisnak a rózsás kasmírkendő. A fejére húzta, és a vállát is betakarta vele: Még mindig érezte a bőrén a csodaszappan illatát.

Kocsizörgést hallott maga mögött. Hát nem a Jani ült a ba-

kon?! A szekér szénával volt megrakva. Félrehúzódott az út szélére, és bevárta a kocsit. Jani megállt mellette, csak akkor kerültek szembe, s a legény hátrahőkölt, amikor felismerte a kasmírkendőben.

– Te vagy az, Julis? – kérdezte fojtottan, és tehetetlen haragjában a lovak közé vágott.

De azok megérezték, hogy az ostor ellenére megmaradhatnak a poroszkálásnál.

– Én hát. Ki volna más? – csodálkozott a lány.

Nem értette, miért nincs Janinak több szava hozzá. Ballagott a szekér mellett, Janira pillantgatva. A legény mereven nézte a lovakat. Szóval ő is sorra került, gondolta keserűen. A kasmírkendő mindent elárult.

Az eső mind jobban zuhogott. A szél arcukba vágta az egyre nagyobb, súlyosabb cseppeket.

Jani oldalvást sandított. Hű, de égette a szemét az a kendő.

A többiek legalább eldugták a világ szeme elől, Julis meg még magára is aggatja! Igaz, kutya idő van. Meg hát a gyerek, akit hord, arra is vigyázni kell. Az ám, a gyerek! Az aztán végképp nem tehet semmiről. MÉR, a Julis tán tehet? – vitatkozott saját magával. Ugyan mit tehetne a Gida nagyságos úr ellen? De azt a kendőt mégse kellene hordania! Így vívódott magában. Aztán ránézett arra az ázott verébre az út szélén. Nem hagyhatja itt! Még baja esne... a gyerekeknek.

– Hóó! – állította meg a lovakat. – No, veckelődj fel – mondta a lánynak.

Az nem kérette magát. Egy szempillantás alatt ott termett a bakon. Jani nézte egy darabig, aztán lerántotta róla a rózsás kendőt. A saját gúnyját terítette rá.

– Ez bánt? – dobta hátra Julis a kendőt. – Nem szolgáltam meg, nem én!

Arcán megjelent a két grüberli és vígan csillogott a szeme, ahogy elmesélte, mi történt. A végén már gyöngyözően kacagott. A Jani komorságát halvány mosoly váltotta fel. Julisnak még a könnye is kicsordult, hogy az esőcseppekkel keveredve szántsá végig az arcát.

Összébb húzta magán Jani gúnyját. Hirtelen megcsapta hátulról a friss szénaszag, mely elnyomta az úri szappan – és a képzelt mennyország – emlékét. Szerelmesen bújt oda a párjához.

A kendőt pedig a sárba sodorta a szél. Rózsái elébb elszürkül-

tek, majd megfeketedtek, ahogy magába szívta a sarat, míg minde-
nestül el nem nyelte a híg, fekete iszap.

Ferikém

Ábrahám Ferenc elgondolkodva caplat a vendégmarasztaló sárban. Gondolatait csak az az igyekezet szakítja meg, hogy elkerülje a nagyobb tócsákat.

Már a másfél kilométeres út végén tart, már látja is az autóbuzsmegállót, amikor mégiscsak sikerül belemerülnie az egyik sárral teli gödörbe. Hangos átkot kanyarítva rántja ki a lábát, de már későn. Jeges borogatásként tapad rá a zokni.

– A fenébe! Más sem hiányzik, mint hogy göthös legyenek – morog magában.

Kiér a kövesútra, a megállóhoz. Behúzódná az apró, három oldalán fedetlen váróba, ahova csúcsforgalomban sem a nyári hőségben, sem a téli zimankóban nem fér be az összes fedél alá kívánczó utas. Most is tömve van. De azért csak betuszkolja magát, ha csak éppen annyira is, hogy legalább a háta védve legyen. A hideg szél így is besüvít a sálja mögé. Az órájára néz. Még legalább hat percet kell várni az autóbuszra. Ha pontosan jön. Összehúzza magát, mert se a szél, se az eső nem kíméli a kis építmény elején ácsorgókat. Topog a lábával is. Igaz, csak a bal fázik, amelyikkel belegázolt a sárba, de az nagyon.

Nem bánja a hat perc várakozást, ilyenkor szokott az otthoni problémákra megoldást találni. Ha délelőttös, akkor kora hajnalban indul el a Pest melléki községből a városi kórházba. Már a gyalogúton is töri a fejét a családi gondokon, de akkor még olyan álmos, hogy elkerülik az okos ötletek. Hanem a megállóba érve kitisztul az agya, és rendszerint eszébe jut valami. Most például arra kell megoldást találnia, hogy teremtse elő a pénzt a kisebbik lányának a ballagására. Mert, hogy az ma már nem úgy van, mint az ő idejében. Most nem az iskolában van a buli, hanem valami étteremben. Aztán a ruha! Mindegy, mibe kerül, csak mutatós legyen. Még jó, hogy nem külföldön rendezik a bankettjüket. Mert ilyet is hallott.

Közben megérkezik a busz. Tülekedés felfelé, épp, hogy le nem húzzák az emberről a dzsekit. Most se tudja elkerülni, hogy valaki a lábára ne lépjen. Nagyot sajog a tyúkszeme, de csak a szemét hunyja be, hangtalanul mondja el a magáét. Arra ugyanis már rájött, hogy ha szól, még valami gorombaságot is zsebre vághat ráadásként. Aztán benn a kórházban átöltözik és siet a nővérszobá-

ba. Ott már várja a lista, hogy kit kell ma röntgenre, gégészetre, ultrahangos vizsgálatra, sugárkezelésre vagy máshová vinnie. Amikor meglátják a melegítő konyhából az üvegajtón keresztül, már viszik is neki a finom illatú, gőzölgő kávé.

Mire kihörpöli, az otthoni gondokat az itteniek váltják fel a fejében. Mert gondosan meg kell tervezni mindent, hogy ne maradjon el semmi. A belosztályon ugyanis főleg öregek vannak. És ez kétszeresen megnehezíti a munkát. Öregségére sok minden nyavalyát összeszed az ember, ezért sokfelé kell vinni vizsgálatra, kezelésre. És itt a „vinni” -n van a hangsúly, ami egyúttal a másodsztort jelenti. Mert járni már nemigen tudnak. Jobb esetben tolószék kell, rosszabb esetben kerekeken gördülő ágy. És a beteget legtöbbször emelni kell. Székbe, ágyra, majd vissza. Miközben egyre azt hallja: – Jaj, Ferikém, vigyázzon a karomra, istentelenül fáj. Jaj!

Vagy: – Drága, Ferikém, tudja, hogy a derekamtól a csillagokat látom, ha hozzáérnek.

Vagy: – Le ne ejtsen, édes Ferikém! Kétszer annyit nyomok, mint maga. Nem fog elbírn.

De a beteghordozó bírja. Amilyen kákabélűnek látszik, olyan inas, erős ember.

– Ne féljen semmit, Pista bácsi. Csak kapaszkodjon jól a nyakamba.

Aztán az is igaz, szívesen veszi, hogy ő mindenki Ferikéje. Pedig hátránya is van annak, hogy olyan népszerű. Most is, ahogy benyit a kórterembe, és közli a ketteskével, hogy indulhatnak, a néni kétségbeesetten fogja könyörgőre: – Jaj, Ferikém, még nem tudtam rendbe hozni magam! Úgy szédültem, hogy nem mertem kimenni a zuhanyozóba.

Reggel van, a kávé még bizsergeti belülről, még nem is fáradt. Még csupa nyugalom van körülötte. Nem esik nehezére, hogy szolgálatkész legyen.

– Jó, Bokor néni. Csak nyugodtan. Ne siessen, mert megint megszédül. Majd később jövök magáért.

Már nem hallja, hogy „az isten áldja meg”. Benyit a következő terembe. Itt férfiak vannak.

– Indulunk, Pali bácsi – gurítja be a kerek szék.

– Drága, Ferikém, de jó, hogy jön. Ki kellene mennem. De tudja, hogy van az. Olyan zsenánt a nővértől kérni, hogy kíséren

ki a férfvécébe, és álljon ott mellettem. Félek is, hogy nem tud megtartani, meg aztán mégiscsak nő...

– Majd én kiviszem Pali bácsi. Aztán maga is készülődjön, mérnök úr. Megyünk sugárkezelésre.

– Ferikém nagy baj van. Moccanni se tudok. Tegnap elestem, és minden tagom fáj.

– Semmi baj, rögtön hozom magának a furgont – szól vissza már az ajtóból, amint Pali bácsit támogatja kifelé.

A mérnök úr tudja, hogy a kerekes ágy a furgon. Hálásan pillant a beteghordozóra, miközben az éjjeliszekrényében kotorász.

– Köszönöm. Igazán köszönöm, Ferikém – hálálkodik pizsamája zsebébe csúsztatva az adandó alkalommal Ferike zsebébe sülylesztendő bankjegyet.

– Ha már úgyis kimegy, legyen szíves hozza be nekem a kacsát – szól a szoba sarkából egy beteg. – Ugye, nem haragszik?

Ferike Pali bácsit visszahozza, beülteti a tolélszékbe, és átadja a kacsát annak, aki kérte.

– Várjon – szól Pali bácsinak. – Betakarom a pléddel, mert csípős az idő. A nagyépületbe megyünk, az udvaron keresztül. Hol van az ernyője? Nem tudja? Nem baj. Majd visszük az enyémét. Esik az eső.

– És maga? Még egy sapka sincs a fején.

– Nekem nem árt. Különbén se tudnám az ernyőt tartani. Még egy kocsit viszünk magunkkal. Másképp éjfélig se végzek.

Végre megindulnak. A folyosón sétáló öregúrnak odaszól még: – Ugye ma nem reggelizett? Tizenegyre kell menni a vizsgálatra. Akkorra van kiírva.

– Akkor nem tudok menni. Jön a lányom. Vidékről. És nem maradhat soká. El kell érnie a vonatot. Sajnálom, de akkor nem megyek.

– Jól van, jól. Majd megpróbálok valamit tenni.

Így kezdődik Ábrahám Ferenc munkanapja. Még gondolatban átrendezi a sorrendet az egyedi óhajoknak megfelelően, azután műszak végéig viszi, hozza a beteget. Kedves, segítőkész. Nem látszik rajta, hogy időnként a feje otthon jár. Akárhogyan számol, sehogyse tudja kigazdálkodni a legszükségesebbeket sem. Igaz, valami különpénz minden nap csurran-cseppen. Csakhogy azzal mégsem lehet biztosan számolni. Meg aztán sok az öreg, kispénzű nyugdíjas. És Ferike a viláért se követelné ki a borraalót. Ha adnak, elfogadja. Kénytelen vele. De ugyanúgy bánik azzal is, aki

egy fillért sem ad. Még akkor se dohog magában, ha látja, hogy a beteg meg se érezne néhány forintot. Magában vállat von. Ő akkor is végzi a munkáját.

Ki tudja, hányadik beteget viszi a folyosón, amikor Böbe nővér utána kiabál a hetes szobából: – Ferikém, jöjjön gyorsan. Pista bácsi szívinfarktust kapott. Azonnal át kell vinni az intenzívra.

– Hát, Bakonyi néni, most szépen visszafordulunk.

– Miért fordulunk vissza?

– Egy súlyos beteget kell előbb elszállítani. Majd utána jövök magáért. Nem is rögtön utána, mert előbb még valakit időre kell vinnem az ultrahangra.

Bakonyi néni az ágyra ül kabátban, sapkában: – Mit mond? Nem hallom jól.

Ferike legyint, de a szomszéd beteg elharsogja. A néni bólint: – Jól van, Ferikém, megvárom.

– Nyugodtan vegye le a kabátot, sapkát. Beletelik egy kis időbe, amíg ideérek megint. Várjon, majd segíték.

Azután fog a folyosón egy kerekas ágyat, és rohan a hetesbe.

És megállás nélkül folytatja. Dél felé már keserveset sóhajt magában az extra kérésekre. Mosolyogva, udvariasan, készségesen válaszol, ha ilyenkor már nehezebbre esik is.

Csal néha tör ki belőle a méreg. Mint az előbb is. Viszi a beteget a zuhogó esőben. Majdnem egyszerre érnek az udvaron a keresztelkedésbe egy teherautóval. Ő megáll, várja a jelzést. De seholy semmi. A sofőr lassít, körülnéz, majd beóvatoskodik a kanyarba. Azután arra hajt el, hogy Ferike nyugodtan mehetett volna tovább a betegével.

– Az a jó édesanyád megtaníthatott volna a jó módorra – morogja a foga között.

– Szólt valamit, Ferikém? – fordul hátra a beteg.

– Semmi, semmi. Ne mozogjon, mert lecsúszik a pléd.

A következő betegnél meg nem bírja szó nélkül megállni, hogy percek óta fészülködik, nézi a kis tükrében magát. Ő meg áll az ágy mellett és várja, mikor indulhatnak.

– Nem esküvőre megyünk, mamika. Ott nem a frizurájára kíváncsiak, hanem a visszereire.

A mamika sértődötten fejezi be a szépítkezést. Ő meg már meg is bánta, hogy szólt. Pár perc ide vagy oda, igazán nem számít. Majd meggyorsítja a lépteit és behozza a késést.

Műszak végére holtfáradt. Még utoljára bemegy a nővérszobába, hogy leadja az utolsó leleteket.

– Egy kávét, Ferikém?

– Igen, az jól jön. Aztán rohanok. Ha nem érem el a buszt legalább egy órát várhatok a következőre.

Már a zuhanyozóban van, az esze az otthoni gondokat forgatja miközben arcát a víz sugárnak tartja. Szappantól habosan áll a zuhany alatt, amikor Ancsur, a takarítónő kopog be:

– Jöjjön, Ferike. Plusz munka. – Aztán, hogy nem hall mást csak vízcsobogást, hangosan dörömböl az ajtón: – Ferike! Jöjjön! Nem hallja?

Ferike köpenyben jelenik meg az ajtóban. Kezében törölköző, a fülét törli:

– Mi baj van már megint?

– Át kell menni a sebészetre.

– Menjen a rosseb. Én sietek haza. Vége a műszakomnak.

Kriszta nővér jön:

– Muszáj menni, Ferikém. A sebészeten meghalt valaki. És Sanyi lerobbant, úgy látszik, influenza. Hazament. Most egyedül van Laci. Kell valaki másodiknak.

– Jó – komorodik el Ferike. – Felöltözöm és megyek.

Lacival csendesen nyitnak be a 2-es kórterembe. Mindjárt az első ágyon fekszik a halott asszony. Beesett arca idősebbnek mutatja a koránál: a láztábla szerint nyolcvan lenne az év végén. A két beteghordozó óvatosan emeli fel és helyezi a tepsibe, mintha csak attól félnének, hogy fájdalmat okoznak. Amikor a pléhfedelelet ráborítják, az némi kis zajt csap. A szobában némán nézik a jelene-t a betegek. A zajra összevonnak.

A szomorú menet kifelé indul. Ferike szeme a megürült ágy melletti éjjeliszekrényre téved. Egy befőttes üvegben rózsacsokrot lát. Egy pillanatra megáll. Nézi a rózsákat. Azután elfordítja a fejét. Nem. Szó se lehet róla! Egy pillanatot sem szabad késlekednie, és nagyon kell sietnie, hogy elérhesse a félhármás autóbust.

Laci kérdően ránéz: – Na mi lesz?

– Semmi.

De nem mozdul. A szemét fogva tartja, nem ereszti el az a csokor.

– A nénié a rózsá? – kérdi a többieket.

Az egyik beteg bólint. Ferike odamegy, válogat a rózsák között. Végül a legszebbik szálat kiemeli. A legpirosabbat. Lábujjhe-

gyen lép az ideiglenes koporsóhoz, és ráteszi. Úgy virít az a bádogn, mint egy hatalmas vércsepp.

– Nyugodjék békében – hajtja le a fejét. – Mehetünk – szól aztán a társának.

Képtelen história

*A történet kitalált. Szereplői is a képzelet szülöttei.
Ezért mindenféle összehasonlítás vagy következtetés
alaptalan.*

Özvegy Kocsisné, Végvári Etel nem jó korban jött a világra. Amióta az eszét tudja, sohasem volt könnyű élete. Hol a gazdasági helyzet, hogy a politika, hol pedig a háború nyútte, viselte meg az egyszerű halandót. Így aztán nem csoda, hogy most, a hetedik X-et is elhagyva, ilyen-amolyan nyavalya gyöttri. Az emberi szervezet azonban – szerencsére – lassan megtanul velük élni. Hanem az asztma kínjait nem mindig lehet elviselni.

Most is jóformán meg se moccan, mégis kapkodva szedi a levegőt.

Ez így nem mehet tovább. Tetszik, nem tetszik, sürgősen orvoshoz kell fordulnia. Hiába szedi a gyógyszereit, szinte semmit sem használnak. Rosszabbodott az állapota? Vagy hozzászokott a szervezete a jelenlegi gyógyszereihez? Ezekre a kérdésekre csakis megfelelő vizsgálat adhat választ. Vagyis: nincs mese, fel kell keresnie a tüdőgyógyászt. Mégpedig mielőbb.

Jó. Akkor holnap. És ez alól nincs kibúvó. Akármilyen az idő, akármennyire fullad, valahogy el kell jutnia a szakrendelésre. Ha másképp nem megy, taxit kell hívni.

Másnap azonban ragyogó, derűs reggel van, kellemes, nem izasztó, nem is hűvös nyárvégi hőmérséklettel.

Csigalassúsággal készülődik. Nemigen akarózik elindulni. Nagyon nem szívesen menne kórházba. Pedig valószínű, hogy nincs más lehetőség.

Végül taxival, kellően begyógyszerezve elindul.

Nem tévedett. Kórházi beállításra van szükség.

Harmadnapra meg is kapja a beutalót.

Másnap barátnője, a szomszéd Évi segítségével összecsomagol. A következő reggel majd Bandi fia viszi be a kórházba.

A semmi kis munka nagyon megviselte. Fullad, kapkodja a levegőt. Leül hát a fotelba és nézi a tévét. Megint valami piff-puff film van műsoron, amiből megtudhatja a kedves néző, hogy az a legény a gáton, aki hamarabb kapja elő a coltját, aki úgy elbánik egy egész bűnbandával, hogy közben a haja szála sem görbül, akinek

nyers mosolyát a szépséges bombázók odaadó hódolattal viszonozzák... de ugye, nem is kell sorolni, hiszen mind egy kaptafára készülnek.

Nem is lehetne azt állítani, hogy Etelt szórakoztatja a műsor. Inkább csak azért nézi, mert nem képes most valami házi munkába belefogni, a szeme pedig már ég az olvasástól. Úgy látszik, azt az apró betűs könyvet, amibe éppen ma fogott bele, kisebb adagokban lesz kénytelen olvasni.

Rövidesen reklámot sugároznak. Ezek sem szórakoztatóbbak az eddig látottaknál. És az utána következő ajánló sem biztat sok jóval.

Nagyot ásít, lassan elúsznak mellette a hangok anélkül, hogy valamit értene. A képek is minden értelem és összefüggés nélkül peregnek a szeme előtt.

Reggel azután Bandi kíséretében bevonul a kórházba. Ott tudja meg, hogy kezelőorvosa valamilyen tanfolyamon van. Semmi baj. A főorvos is kezdettől fogva ismeri a betegségét. Neki mondja hát el a panaszait, őt kéri fel orvosának. Bandit azzal engedi el, hogy most már jó kezekben van.

Még aznap délelőtt megkezdik a kezelést. Kap valamilyen injekciókat és többféle gyógyszert. A következő nap csendesen, különösebb fulladások nélkül múlik el. Igaz, nem is kel ki az ágyból. Illetve reggel igen, amikor az ilyenkor szokásos röntgenre küldik. De az sem megerősítő: toló kocsi van. A fekvés jót tesz. Lehet, hogy az injekcióknak köszönhetően is valamivel jobban érzi magát.

Másnap a nagyvizitnél a főorvos hozzá fordul:

– Hát, van itt egy kis probléma. Találtunk egy picit foltot a tüdején. No, de nem komoly. Semmi izgalom. Azért vagyunk itt, hogy segítsünk rajta – mondja mosolyogva biztatóan.

Etel értetlenül néz rá. Valahogy olyan váratlan az egész. De – érdekes módon – nem kavarja fel a közlés. Nem fogja fel egészen? Megnyugtatja a főorvos biztatása? Az asztma okozta rossz közérzet elnyomja a pillanatnyilag semmiféle fájdalmat, rosszullétet nem okozó bajtól való félelmét? Mindenesetre tény, hogy nem vált ki belőle különösebb emóciót a hír. Talán az a leghelyesebb meghatározás, hogy szinte kívülről veszi tudomásul. Fel sem tűnik neki, hogy a kórterem másik három betege megrettenve néz rá. És meglepődik, amikor Bandi rémülten reagál a híre, Kata ba-

rátnőjének meg könny szökik a szemébe. Még ő nyugtatgatja őket, de maga is úgy érzi, hogy nincs mitől tartania.

Késő délután azzal lép be a szobába az osztályos orvos, holnapután végeznek egy bronchoscopiát, azaz egy tüdőtükrözést a folt jellegének a kiderítésére, továbbá egy mákszemnyi anyag kicsipésére, amelynek a vizsgálatából kiderül, hogy jó- vagy rosszindulatú-e a daganat.

– Biztos, hogy daganat? – kérdi Kocsisné.

– Igen. Az egészen biztos.

– És mennyi az esélye annak, hogy jóindulatú?

– Az igazat megvallva, nem sok. Különösen, ha hörgőrák.

Az asszony most először döbben rá, hogy miről van szó.

– No, de lehet, hogy idejében kaptuk el – teszi hozzá Behák doktor, hogy elvegye a mondottak életét.

– Úgy hallottam, hogy éppen a tüdődaganatok esetében akkor már késő van, amikor jelentkeznek.

– Ha rákos a tumor, akkor is van segítség, több is: műtét, sugárkezelés, kemoterápia... Nem szabad feladni. És izgulni sem. Küldök a nővérrel valami nyugtatót. Azt szépen vegye be. A következőkben pedig naponta hármat kap belőle.

Azzal kimegy. A szobában vágni lehet a csendet.

– Nekem van egy rokonom, akit 20 évvel ezelőtt operáltak tüdőrákkal – fordul felé az egyik beteg, aki már kínosnak találja a csendet. – Azóta is él. Most ünnepelte a nyolcvanadikat.

– Nekem az egyik munkatársamat operálták tavalyelőtt. Ugyanúgy dolgozik, mint a többi.

A kórterem harmadik betegének csukva van a szeme. Biztosan alszik. De nem. Most ő is megszólal:

– És az se biztos, hogy operálni kell. Lehet, hogy más kezeléssel is megoldható. Az ilyen folyamatok lassabban terjednek idősebb korban. A ráknál éppenséggel szerencse, ha az ember már nem fiatal.

Etel kábán hallgatja. Ismét olyan érzése van, mintha valaki másról, egy idegenről lenne szó. A többiek nem tudják eldönteni, hogy tán fél sem fogja az egészséget, vagy csak nem akar beszélni róla. Mindenesetre elhallgatnak.

Ő pedig valóban nem képes felmérni a hallottak jelentőségét. A szavakat természetesen érti és a mondat értelmét is felfogja. Az azonban már sokkal homályosabb, hogy mi lesz most. Mint ahogyan az emberek általában, ő is kizárólag a legrosszabbakra gon-

dol. A szerencsés kimenetel fel sem merül benne. De – saját magának is érthetetlen módon – viszonylag nyugodtan reagál az egészre.

Tíz perc sem telik el, jön a nővér a nyugtatóval.

– Nincs szükségem rá – hártja el.

– Csak vegye be szépen – teszi le Beácska a rózsaszín szemet az éjjeliszekrényre.

Nem és nem! Nem veszi be a nyugtatót. Megmondta, hogy nem kell. El is rejti nyomban a fiókba.

Kata délután látogatja meg, Bandi jóval később, munka után. Egyiküknek se említi az orvos véleményét. Minek? Ráér akkor beszélni róla, ha a vizsgálat alapján aktuálissá válik.

Az éjszakai nővér ismét hozza a rózsaszín tablettát.

– Nem kérem – reagál határozottan a beteg.

– Olyan nincs. Elő van írva.

– Akkor sem.

– Na, ne legyen olyan makacs. Higgye el, jobb lesz. Vagy tudja mit, vegyen be egy felet.

– Jó. Tegye csak le. Majd beveszem.

– Nem. Most veszi be. En szorulok, ha nem fogad szót. Hozok friss vizet.

A beteg kényszeredetten nyeli le a pirulát. És percekben belül elalszik. Hanem másnap egyre csak kóvályog. Dülöngél, mintha rézszeg lenne.

– Úristen, mi lenne, ha egy egészet kapok be – meditál magában. – Jobb nem is gondolni rá.

A többi rózsaszín pedig egytől egyig a fiókban köt ki.

A vizsgálatig senki nem szól semmit. Sőt, azon túl sem. Az orvosoknak nincs mit közölniük, a szobatársak tapintatból hallgatnak. Etel asszony meg igyekszik magát olvasással, rejtvényfejtéssel, rádiózással, sétával elfoglalni. Mert, hogy már sétálni is tud. A közérzete ugyanis gyors tempóban javul.

Mivel pedig szép, kellemes kora őszbe hajlik az idő, gyakran megy ki a langyos napsütéssel beterített udvarra.

Úgy látszik, elsőre sikerült a megfelelő gyógyszert és a kellő adagolást eltalálni. Hogy miről és mennyiről van szó, arról persze nem tud semmit. A láztáblák lekerültek az ágyak végéről, mégpedig adatvédelmi okokból. Így a betegség és a kezelés jellemzői rejtve maradnak a kíváncsiskodók előtt. Hogy kik azok? A nyugdijasok esetében legfeljebb a rokonok. No, meg maguk az érintettek.

Ám, ki tudja, milyen értelmezés szerint, itt a betegek előtt is titkolóznak. A láztáblákat a nővér minden vizitre magával viszi, hogy az orvosok naprakészen tájékozottak legyenek. Egy ilyen alkalommal Kocsisné az ágyára tett táblát meg akarta nézni. A nővér ébersége azonban megakadályozta ebben: gyorsan elkapta előle.

Ha nem, hát nem. Végül is az a fontos, hogy szépen javul.

A lényegét úgysis megtudja a zárójelentésből és a minden távozáson kijáró orvosi instrukciókból.

Csütörtök van. A kis doktor közli az egyik beteggel, hogy holnap végleg hazamehet. A másik kettő hétvégi kimenőt kap.

Etel felkapja a fejét. Már tíz napja van itt. Hátha ő is hazalátogathat. Hiszen jól van. És, ha az injekció helyett tablettákat kapna... Meg is kérdi.

– Elképzélhető – kapja a választ. – De azért megkérdezzük a főorvos urat.

A nagyvizit alkalmával azután közlik vele: hazamehet hétfő reggelig.

Pénteken nagy az izgalom a szobában. Minden ágy kiürül. Igaz, három csak ideiglenesen, de az is valami. Kocsisné is megkapja a kimenőre elég gyógyszer mennyiséget a kis kórházi dobozban, amelyben a rekeszek világosan mutatják, mit kell reggel, mit délből, illetve este beszedni.

Bandi viszi haza. Dél van, mire hazaérnek. Az autó hangjára kijönnek a szomszédok az utcára. Elégedettek a mozgásával, mosolygó arcával. Ő meg fittnek érzi magát. Először is körbejárja a lakást, mintha vásárlási szándékkal vételezné szemre. Mindent rendben talál. A heverő is meg van vetve, figyelmeztetően jelezve, hogy azért pihenősen kell eltöltenie ezt a hétvégét. Nincs is ideje pongolára vetkőzni, Évi jelenik meg tálcával, rajta a párolgó ebédrel. Bandi ugyan bevásárolt mindent, és csak a mikróban kellene megmelegíteni az ételt, de természetesen az közel sem olyan finom, mint Évi remeke, nem beszélve arról, hogy az kifejezetten a még gyengélkedőnek készült. De már rohan is haza, hiszen az ő ebédjük is tálalásra vár. Majd délután még meglátogat.

Amikor távozik, anya és fia összemosolyognak. Évi most se tagadja meg magát. Ha a legkisebb baj van, rá bizton lehet számítani. Sőt. Olyan empátiával érzi, hogy mikor mivel tud segíteni, annyira ráérez, adott esetben mire van szükség, hogy az egyenesen csodálatos.

Ebéd után ledől a beteg. És bekapcsolja a tévét. Érdekes, hogy

a mostanában joggal annyit szidott pocsék műsort is milyen jó most nézni.

Gyorsan szalad az idő. Mintha most jött volna haza, és már vasárnap délután van. Még egy éjszaka és vissza kell menni.

Ami azt illeti, nem is nagyon bánja. Valahogy nem érzi jól magát. Nem sokkal ebéd után megint nehezen kapott levegőt. Pedig igazán alig mozgott. Egy kis séta a falatka kertben, egyébként csak hevert. Olvasott és tévét nézett. No, meg a látogatókkal beszélgetett. De ez csak nem fárasztotta ki?!

Nem szól senkinek, igyekszik továbbra is jókedvű maradni. Évit és Bandit azonban nem lehet becsapni. Korán elmennek:

– Pihenj csak. Próbálj meg aludni egy cseppec.

– Este még bekukkantok – indul haza Évi.

– Holnap korán jövök érted – köszön el Bandi.

Hétfőn reggel alig tud felkelni. És – mintha a levegőben kevés lenne az oxigén. A hegymászó érezheti így magát, amikor már ritka levegőjű magasságba ér. No, de szerencsére nincs messze a kórház. Percek alatt ott vannak, és ismét le lehet feküdni.

A viziten – a hétvégi szabadság után – mindenkinek van panasza, kérése, kérdezni valója. Nemigen van alkalom mindegyikre reagálni. Az ő panaszával sem foglalkoznak. Mindössze annyit közölnek vele, hogy a citológiai vizsgálat eredménye negatív.

Fogalma sincs, mit jelent a citológia, de a hír valamennyire felvillanyozza.

– Akkor reménykedhettek?

Behák doktor mereven nézi az ágyon a takarót.

– Ez még nem ad okot az optimizmusra. Várjuk meg a szövettant.

Úgy látszik, az injekciós kezelést végképp beszüntették: továbbra is tablettákat kap. Csakhogy úgy tűnik, nem javul tovább, hanem egyenesen romlik az állapota. Kedden már zuhanyozni sem tud.

Lassan, nehezen telnek a napok. Etel nem érzi jól magát, az oxigén is csak addig használ, amíg lóg rajta. Azon kívül nagyon száritja. Pedig erőltetnie kellene. Többet kellene használnia. De hiába tanácsolják, nem megy.

Együttal nő a betegségtudata. Sokat foglalkozik magával.

Nem csoda: egész nap mégsem lehet olvasni, holott ez az egyetlen, ami képes elvonni a figyelmét. Ha a többiekkel beszélget, mindig odakanyarodnak a gondolatai, hogy mit remélhet.

Újabb két nap múlva megjön a szövettani: az eredmény negatív. A főorvos közli, de nem fűz hozzá semmiféle megjegyzést. Behák doktor meg kerüli a tekintetét.

A következő napon azzal fordul hozzá a főorvos, hogy csinálnak egy CT-t.

– Csak jó sokára kaptunk időpontot. Több mint három hetet kell várni rá. Annak pedig nincs sok értelme, hogy addig itt tartsuk. A tablettákat otthon is szedheti. Holnapután hazamehet.

– És mi lesz az asztmámmal? Semmit sem javulok.

– Igen... Bizony, idő kell hozzá. De talán még használna is az otthoni környezetet. A tumor ügyében meg addig nem tudunk lépni, amíg nincs CT.

Etelnek nincs kifogása a hazamenetel ellen. A jelenlegi kezelés valóban nem igényel kórházat.

Egy félóra sem telik el, visszajön Behák doktor és megáll az ágyánál.

– Akár holnap is hazamehet – és már távozik is.

Etel ideges lesz. Nem azért, mert előbb mehet haza, nem. De értesítenie kell Bandit. Munka után már késő lesz. Bandi tanár, és gondoskodnia kell helyettesről. Megnyugszik, amikor sikerül egy SMS-t küldenie.

Lassan elkezd csomagolni.

Másnap a folyosón kapja meg a zárójelentést Behák doktortól. Belepillantva érdekes dolgokat fedez fel. Azonnal szóvá is teszi:

– Több dolgot nem értek. Először is hosszú távú használatra írják elő a Medriolt, amelyet – éppen az itt szerzett ismereteim szerint – nem szabad tartósan szedni.

– Most viszont olyan döntés született, hogy nem hagyható el.

– Aztán annak a mennyiségnek, amit itt az első héten injekcióban kaptam – silabizálja tovább Kocsisné a zárójelentést –, a tablettára való átállás után egyik napról a másikra csupán a 30%-át kapom, holott – szintén a kórház instrukciója alapján – csak lassan, fokozatosan szabad redukálni.

Az orvos szó nélkül visszaveszi a zárójelentést és tintával megemeli az előírt mennyiséget az eredeti 50 %-ára:

– Amit itt injekcióban kapott, az olyan, mint a lórúgás. Azt nem lehet soká tartani.

– És itt van ez a másik. A Detafilin. Ennek kezdettől fogva csak a háromnegyedét kapom, mint amit évek óta szedek.

Újabb javítás a zárójelentésben.

– És az oxigén? Itt az áll, hogy napi 14-16 órás használatra ajánlott.

– Igen. Ez feltétlenül szükséges ahhoz, hogy akár a legközelebbi üzletig is el tudjon menni.

– De hát ez nem élet. Ez csak vegetálás – döbben meg Etel.

– De ha szüksége van rá... Ha más megoldás nincs...

Végül – nem mondhatni, hogy megnyugodva – a főorvoshoz kopogtat be. A szavak csak halványan jutnak el hozzá, mintha egész testét, de legalábbis a fülét vattába csomagolták volna.

– A műtét szóba sem jöhet. Sem a kora, sem a tüdő állapota nem teszi lehetővé. Pillanatnyilag nem tehetünk mást, mint várunk. Ezt az időt pedig felesleges kórházban töltenie. De amint meglesz a CT eredménye, akkor konzultálunk onkológussal, hogy mit lehet tenni.

– És az asztma? Nagyon rossz állapotban vagyok.

– Igen, ez tény. De ezzel is csak a daganatról kapott eredmény birtokában tudunk foglalkozni.

Hát ez nem sok.

Miközben Bandi a pavilon előtt álló kocsiiig támogatja, egyre az jár a fejében, hogy tudja majd otthon ellátni magát.

Pillanatnyilag a fogmosás is hosszan tartó, fulladásokkal és ennek következtében nagy szünetekkel járó művelet. Ráadásul nagyon gyenge. Utóbb már ebédnél az ételdoboz tetejét is a szomszédja emelte fel.

Azután már olyan fáradtnak érzi magát, hogy gondolkodni sem képes.

– Majd csak lesz valahogy – hunyja be a szemét.

Ez a hazaérkezés már, mint az előző volt. A szomszédok most is az utcán várják, de az arcukon ijedtség ül. Közben az idő is megromlott, a várakozók fázósan húzzák össze magukon a zakót, pulóvert.

Igen csak szomorú látványt nyújthatok – könyveli el magában Etel.

Hanem most ennél sokkal jobban foglalkoztatja, hogy a fárasztó délelőtt után mielőbb ágyba kerüljön.

A felirt gyógyszereket kiváltva, még egy meglepetés éri. Az egyiknek – amelyiket tulajdonképpen valamelyik mellékhatás csökkentésére javasolnak – az ismertetője felhívja a figyelmet, hogy légszomjat idézhet elő. Annak a szedését azonnal abbahagyja és a régebben már beváltat veszi elő.

Az oxigénpalackot is meghozzák. A receptet nézve, a szállító azt mondja, hogy ilyen hosszú napi használatra egy palack egyetlen napig sem elég. Etel nem is reagál rá. Hisz úgysem képes szinte állandóan rajta lógni.

Lassan, keservesen telnek a napok. Évi, Kata és Bandi segítségével oldódnak meg a legszükségesebb dolgok.

A házi orvos benéz, támogatást ígér amiben tud, de ő nem tüdőgyógyász. És önkormányzati segítséget ígér a mosdatáshoz, bevásárláshoz.

Mindössze annyival könnyebb otthon, mint a kórházban, hogy időnként elüldögélhet a fotelban, hogy szép időben kiülhet a kertbe.

Az állapota azonban egy jottányit sem javul. Ugyanakkor fél a Medriol állandó használatától. A házi orvossal megtárgyalva és annak egyetértésével óvatosan elkezdi csökkenteni az adagot. És – csodák csodája – semmivel sem fullad jobban.

Csak így tovább – biztatja magát, miközben óvatosan egy-egy pirulával kevesebbet tesz belőle háromnaponként a gyógyszeres dobozába.

Hogy ennek köszönhető vagy az otthoni levegőnek, esetleg másnak, azt nem lehet kideríteni, de mintha egy csöppet jobban lenne. A fürdőszobáig már pihenés nélkül tud elvándorolni. A konyháig még nem: az messzebb van valamivel. A következő héten már az is sikerül.

Elérkezik a CT időpontja. Bandi viszi kocsival. A portás nem akarja beengedni az autót, de amikor meglátja, hogy a beteg alig áll a lábán, felnyitja a sorompót.

Hiába, ha valakinek nincs szerencséje, akkor nincs. Etel mit sem sejtve írja alá annak tudomásulvételét, hogy a vizsgálatnál orvosanhallgatók is jelen lesznek. Csak később derül ki, hogy segédkeznek is benne. Márminthegy injekciós tű vénába szúrásában, amelyen keresztül a vizsgálat alatt valami olyan folyadékot fecskendeznek be, amely segíti a kiértékelést.

Vénái agyonhasználtak, a négy medika és két medikus pedig gyakorlatlan. Mindegyik többször kísérletezik, mégsem sikerül. Végül hívják a vizsgálatot vezető főorvost. Az ő második próbálkozását azután – szerencséjére – siker koronázza.

A CT csak annyiban viseli meg, hogy nagyon fárasztja, mint minden más. A lilává dekorált karjai pedig egyáltalán nem zavarják. Örül, amikor otthon ágyba kerül.

Az egyik szomszéd azt ajánlja, hogy próbáljon valamennyit lefogyni. Ő is nehezebben lélegzik, amikor meg van hívva.

Már eddig is többen jegyezték meg, hogy az utóbbi időben hízott. Nem csoda, gondolta, hiszen hónapok óta alig mozog.

Mindenesetre a legközelebbi felkelésnél a tükör felé kerül, hogy megnézze magát. Hát bizony, az arca alaposan kikerekedett. No, amikor valaki segít elővenni a mérleget, megnézi, mennyit mutat.

És meglepődve tapasztalja, hogy egy grammal se több, mint amikor befeküdt a kórházba.

Akkor pedig más nem lehet, minthogy az arca felpuffedt. De mitől? Ételről nem, mert azt érezné. Meg különben is keveset eszik, könnyűt, zsírtalanul, fűszerezés nélkül. Azután egyszerre csak erősen hullani kezd a haja és kezelhetetlenné válik. Meg csíp, fáj, viszket a szeme, reggelre beragad. És milyen gyakran fáj a feje! Meg a fülzúgás! Arról nem beszélve, hogy milyen bizonytalan lett a járása. Igaz ez összefügghet a sok fekvéssel is. Ezekkel a jelenségekkel szinte egy időben akármit eszik, fáj a gyomra. De akkor is, ha koplal. Mégiscsak a gyomrával van baj? Még csak ez hiányzott!

Nagyon rossz a közérzete. És természetesen a hangulata is. Úgy érzi, hogy nem éri meg az új évet. Ilyen kínlódással és kiszolgáltatottsággal azonban még az a hátralévő idő is soknak tűnik.

December közepe felé jár a naptár, amikor értesítést kap, hogy megjött a CT eredménye, ekkor és ekkor menjen be a kórházba.

Megint csak Bandi támogatja be. A folyosón összetalálkozik Behák doktorral.

– Nem ad konkrét választ a CT. Lehet, hogy meg kell ismételni. Vagy egy új bronchoscopiára lesz szükség. Majd a főorvos úr mindenről tájékoztatja.

Kocsisné elmondja, hogy az egyik javasolt gyógyszer, a Zanitec károsan befolyásolhatja a légzést.

– Jé – csodálkozik az orvos. – Akkor lehet, hogy attól fulladt olyan nagyon.

Etel is csodálkozik. Ő azonban az orvos megjegyzésén. Szólni azonban nem szól: nem látja értelmét. Bekopog a főorvosi szoba ajtaján, majd a „tessék”-re benyit.

– Konzultáltunk az onkológussal. Ugyanaz a véleménye, mint nekünk. Nemhogy a műtétet, de még a tűbiopsziát sem kockáztathatjuk. Mást nem tehetünk, mint háromhavonta megröntgenezzük. Aztán – ha szükségessé válik – esetleg sugarazzuk. Sajnálom – tárja szét a karját, majd nyújtja a kezét.

Az audienciának vége.

Etelnek torkán akad a kérdés: és az asztma? Állandón fulladozva nem lehet élni. Azután legyint magában: ezek után nincs értelme kérdezősködni.

Otthon kavarnak az agyában a gondolatok. Egész egyszerűen nem érti az egészszet. Hacsak nem olyan kevés ideje van hátra, hogy egyáltalán nem érdemes a betegségekkel foglalkozni. De akkor miért nem mondják meg egyenesen? Ma nem szokás az ilyesmit elhallgatni. Vele kíméletesek? De hisz eddig nem voltak azok. Inkább ijesztgették, mint nyugtatták.

Mindenesetre jó volna tudni, hogy tulajdonképpen mi a helyzet. Mire számíton. Igen, ezt nagyon fontosnak tartja.

Többen ajánlanak természetgyógyászt, de elveti a gondolatot. Valahogy jobban bízik a hagyományos orvoslásban. Aztán egy kis barátjánője felveti, hogy egy íriszvizsgálatra azért érdemes volna elmenni.

Íriszvizsgálat? Arról lehet szó. Abban hisz, hogy a szem sok mindent elárul. Szóval, egy ilyen helyre szívesen elmenne. De nem akárhová. Csak egy megbízható komoly intézetbe.

– Nosza – ugrik Bandi. Láthatóan neki is az a véleménye, hogy valamit tenni kéne. És most elékerül egy szalmaszál. – Ilyen is van. Hozzam a telefonkönyvet? Itt van, ez az. Jelentkezzünk be. Mi történik? Legfeljebb nem hiszed el, amit mondanak. Akkor se vesztettünk semmit. De eredményes is lehet.

Január legelejére kapnak időpontot.

A megadott időben ott várnak Bandival. Nem sokáig. Néhány perc után behívják. A vizsgálat elég hosszú ideig tart, Bandi izgatottan kérdezi, amikor Zsuzsa kijön:

– Na? Mi van?

– Most nem tudok róla beszélni. Majd holnap. Jó?

– Természetesen – nyúl Bandi anyja hóna alá, hogy a kocsához támogassa.

Kocsisnét nagyon zavarja, hogy nem mondott semmit. De most képtelen rá. Szegény fiú! Biztosan nagyon ideges lett a hallgatásától. Hiába. Most nem megy.

Másnap korán reggel nyit be Bandi. Nem szól semmit, csak kiálvatlan, kérdő szemekkel néz rá.

– Olyan butaságokat hallottam tegnap, hogy képtelen voltam róla beszélni. Most már valamennyire feldolgoztam. És nem hiszek belőle egy szót sem. Azt mondták, hogy tele vagyok méreg-

gel. Feltehetőleg fölös gyógyszerektől. Hogy a szemem és a fülem lassan felmondja a szolgálatot. Hogy állandó epeömlésem van. Hogy a szervezetem nem bírja már sokáig. Hogy azonnal hagyjam abba a főtt étel fogyasztását. Hogy vigyázzak a gyógyszerek szedésével, csökkentsem azokat és természetes gyógykészítményekkel egészítsem ki. Ezt beszéljem meg a kezelőorvosommal. Próbáljam meg az akupunktúrát a hagyományos kezelésekk mellett. Ja, és szó sincs tüdőtumorról. Amit kimutat a röntgen, az váladék.

Bandi szóhoz se jut egy ideig. De végül egyetért az anyjával abban, hogy képtelenség az egész.

Kocsisnét mégsem hagyják nyugton a hallottak. Lehet, hogy van benne valami? Hogy sok a gyógyszer a szervezetének? De hisz a legerősebbet már egy ideje csökkenti. Igaz, nagyon lassan, fokozatosan, de gyorsabban nem meri. Azzal tán még nagyobb bajt idéz elő. Újra és újra átgondolva, úgy határoz, hogy felére csökkenti az Oxit mennyiségét, amitől úgy érzi, hogy kitikkad a szárazságtól.

Azt tapasztalja, hogy a torka nem szárad ki annyira. Megpróbálja hát azt mérsékelve, a többit az előírt mennyiségben szedni. Egy idő múlva pedig sikerül a Medriolt szép lassan teljesen elhagyni.

Az állapota nem romlik. Négy hét múltán pedig egy icipici javulást észlel. Mintha nem fulladna annyira. Vagy csak bebeszéli magának?

Nem. Az ötödik héten már úgy tud zuhanyozni, hogy nem kell közben megpihennie. És az ágyneműt saját kezűleg képes felrázni.

– Jól van, akkor folytassuk – bízta magát.

Most szerencséje van. Az abszolút tudománytalan kísérlet nem ártott. Sőt!

Lassan javul tovább. Kísérettel már kimegy az utcára, azután a legközelebbi boltba. A következő alkalommal egyedül is el mer indulni, és fél kiló kenyeret „cipel” haza.

Közben eltelik az első három hónap. Értesítést kap a szakrendeléstől, hogy menjen be kontrollra.

Olyan messzire még nem mer egyedül elmenni, Kata kíséri.

A szakrendelésen az ismerős orvos előtt ott van a zárójelentése.

– Nézzük csak, miket is szed?

Kocsisné elmondja.

– És látom itt, hogy otthonra is kiírták a Medriolt. No persze, azt nem szabad hosszú ideig szedni – mondja, miközben feketén-fehéren állandó alkalmazást ír elő az előtte fekvő zárójelentés.

A röntgen megdöbbséget eredményt mutat: a daganat átmérője 3 cm-ről 4 cm-re nőtt. Ami térfogatosan azt jelenti, hogy a duplájára.

– Csinálunk egy újabb bronchoscopiát – nézi az orvos a naptárat. – Szerdához egy hétre várom reggel a kórházban. Ugye, tudja, éhgyomorral.

Otthon újabb töprengés következik: mégiscsak ő rontotta el a kísérleteivel? No, de megszűnt a fejfájása, nem hullik a haja. Igaz, az arca még duzzadt és a szeme továbbra is fáj. Hanem abba kórházba semmiképpen sem akar visszamenni. Még egy vizsgálat erejéig sem. Egész egyszerűen megrendült a bizalma. De a szakrendelésen – egészen mostanáig – nem érte csalódás. Hogyhogy nem vette észre az orvos, mit ír elő a zárójelentés a Medriolra? Ez nem lehet más, csakis hanyagság.

Végképp ideje lenne, hogy a történetek ilyen aspektusát is átgondolja. Mert teljességgel érthetetlen a számára az egész história.

Lássuk csak...

Most már nem vitás, hogy a kórházban elkezdtek. Mégpedig alaposan. Az ugyan elképzelhető, hogy mielőtt valami másfajta kezeléssel próbálkoztak volna, egy kicsit jobb állapotba akarták hozni. Ez kézenfekvő. Csakhogy utána nem a hatásosabb terápia kikísérletezése következett, hanem egész egyszerűen az első fázisban alkalmazott gyógyszerek radikális csökkentése. Azzal az eredménnyel, hogy a kezdeti javulás nem folytatódott, hanem az eredetinel is rosszabb állapotba ment át. Szakmai tévedés? De hisz azt a látható romlás után korrigálni lehetett – kellett – volna. A felkészültség hiánya? Az sem lehet. Évtizedes tapasztalat áll a főorvos mögött. Hanyagság? Nemtörődömség? Felelőtlenség? Ki tudja.

Ennyit az asztmáról. No és a tumor? Meglehet, ott orvosilag semmit sem lehet kifogásolni. Etikailag már sokkal inkább. Például minek kell a szükségesnél nagyobb félelmet kelteni a betegben? Miért kell biztos rákkal rémisztgetni, amikor az még korántsem egyértelmű? Végül pedig miért nem lehet egyszer leülni vele és partnerként megbeszélni a teendőket, kilátásokat?

Nem akar vádaskodni. Ki tudja, milyen külső körülmény vezetett idáig. Nem ismeri a dolgok hátterét. Holott biztosan volt szerepe ebben valami zavaró hatásnak. Erre utal az is, hogy a szoba minden betegével történetek furcsa dolgok.

Semmiképpen sem értelmezheti hát az egészet úgy, mintha valamiért vele szemben viselkednének így. Már csak azért sem, mert

az új osztályos orvos kivételével mindegyikkel régi ismeretség köti össze, általában valamivel közelebbi kapcsolattal, mint amit az orvos-beteg viszony indokolna.

Semmiképpen sem akar ítélni a történetek felett. De neki csak egy élete van. És a jelen helyzetben egyáltalán nem érzi, hogy mindent megtettek, megtesznek a javulása érdekében. Ezért döntött úgy, hogy többé nem teszi be a lábát abba a kórházba.

És most a szakrendelésen is hasonlókat tapasztalt. Annak az orvosnak a részéről, akivel szintén régi és jó a kapcsolata.

Akkor hát a kórházhoz tartozó szakrendelést is otthagyja.

Igen ám! Csakhogy még oda, a közelbe is alig tud elvándorolni. Tömegközlekedésre pedig egyáltalán nem gondolhat. Bandit se ugráltathatja folyton. Ezek mind délelőtti, bizonytalan ideig tartó programok. Nyilván a munkahelyén is van határa az elmenetelnek.

Tovább kell tehát várnia. Tulajdonképpen egy ideje folyamatos javulás mutatkozik. Igaz, nagyon lassú és nagyon apró fokozatokban, de egyre többre mer vállalkozni. A fülzúgása is megszűnt, enni is jobban tud. Az arca azonban még mindig duzzadt. Mindenestre várni kell.

Újabb három hónap telik el. A szakrendelés ismét behívja kontrollra.

Nem megy! Oda nem!

No, de most már nem is olyan kizáró tényező a távolság. Igaz, villamosra, autóbuszra még most sem mer egyedül felszállni, de Kata mindig kész elkísérni. Így jutottak el már a szemészetre is, ahol megállapították, hogy a szárazság okozza a gondokat. Műkönyt írtak fel, és az rövid idő alatt meg is szüntette a problémát.

Aztán hall egy jó tudógyógyásról, és – megint csak Kata kíséretében (igazán nem tudja, mi lenne vele Kata nélkül) – felkeresi.

Az orvos figyelmesen elolvassa a terjedelmes és nem éppen jót ígérő zárójelentést. Azután megkérdezi: – Tulajdonképpen mit vár tőlem?

A beteg érti. A leletei bizony nem szépek. A kérdés azt jelenti: az orvos sem isten. Nem ígérhet felelőtlenül.

– Nem várok csodát – válaszolja.

Az orvos bólint. Csináltat egy légzésfunkciót, megvizsgálja Kocsisnét, azután recepteket állít ki. Az egyiknél Etel felszisszen:

– Az Oxittal próbálkoztak a kórházban, de nem tudtam szedni, mert nagyon kiszáradt a torkom, a szám tőle. Most ugyan eről-

tetem, mert igen hatékony, de csak korlátozott mennyiségben bírom.

– A szárazságnak semmiképpen sem az Oxit az oka – jön a határozott válasz.

Persze, lehet, hogy az egyéb gyógyszerekkel együttesen okozta a kínzó érzést – ismeri el magában a beteg.

Még kap egy rásegítő ballont, aminek használatával a beszívandó gyógyszer könnyebben jut a megcélzott helyre.

– Hát akkor jobbulást kívánok. És négy hét múlva visszavárom kontrollra.

Etel felvillanyozva meg haza. Valahogy olyan bizalomkeltő volt az egész légkör. Még azt a rosszlelkű gyógyszert is megpróbálja újból. És lám, most valóban elmarad a kellemetlen mellékhatás. Ráadásul a kiírt adagban igen hatékonynak bizonyul.

Egy gondolatnyit felgyorsul a javulás. Négy hét múlva, amikor jelentkeznie kell, egy kicsit még annál is jobb a közérzete, mint a kórházba kerülése előtt. Hát még annál, ahogyan kijött onnan.

Egyedül azonban még nem mer útnak indulni. Megint csak Kata a kísérője. A légzésfunkciós vizsgálat is jelzi a csekély javulást. Etel tulajdonképpen elégedett az eredménnyel, mert napról napra, hétről hétre többre képes, még ha csak kis lépésekben is. A javulás folyamatosnak bizonyul, azt a reményt keltve benne, hogy ez a tendencia folytatódik.

Az orvos kevésbé elégedett. Valamit változtat a gyógyszerelésen.

– Két hónap múlva csinálunk egy röntgent is. De szükségem lenne a legutóbbi röntgenfelvételre, hogy a folyamatot meg tudjam ítélni. Kérje el és hozza magával – búcsúzik.

– Ez az! – magyarázza Etel lelkesen Katának a villamoson.

– Erre vártam! Ezért mentem a kórházba. Hogy – ha kell, akár több próbálkozással – találják meg azt a terápiát, ami nekem, az én állapotomban a leghatékonyabb. Amivel úgy tudok élni, mintha egészséges lennék. Vagy... majdnem úgy – enged az igényeiből.

A javulás még jobban felgyorsul. Első önálló útja a régi szakrendelésre vezet. A volt kezelőorvosát nem találja ott, de egy mástól megkapja a felvételeket és az írásos leletet. Otthon elolvasa, és újabb meglepetés éri: a másik tüdején is van egy, lényegesen kisebb folt.

Megint egy rejtély. Miért nem szólt erről a doktor? Kíméletből?

Az nem lehet, hiszen közölte, hogy a másik mennyit nőtt. Ez az eset megint csak érthetetlen.

És megállapítja magában, hogy helyesen cselekedett, amikor máshoz fordult.

Az újabb behívás idejére már tud egyedül közlekedni, akár járműre is fel tud szállni (és természetesen le is). Ez pedig nagy szerencse már csak azért is, mert most nem szívesen menne Katával. Mert tele van izgalommal, hogy mit mutat a röntgen. Mi van a daganatokkal? És előbb egyedül akar szembenézni vele. No, meg Kata olyan nagyon érzékeny. Semmiképpen sem akar hirtelen rázúdítani egy esetleges rossz eredményt. Nem is szól Katának a kontrollról.

Igen ám! Csakhogy Kata számon tartja, és folyton érdeklődik, hogy mikor esedékes. Végül kénytelen megmondani, hogy egyedül akar menni, egyedül akar lenni, amikor megkapja a leletet.

Már korán reggel száraz a torka. Ám most nem gyógyszer okozza, hanem az izgalom.

Először légzésfunkcióra megy. Újabb javulást mutat.

Akkor most jöjjön a röntgen – ül le a folyosó kiöblösödő várójában. Rajta kívül egy lélek se. Ám nemsokára jön egy nő és érdeklődik, van-e valamiféle mozgás. Mert ő már harmadszor van itt, és senki se be, se ki. Aztán, hallva, hogy most is ez a helyzet, eltűnik. Egy idő múltán Etel is furcsállja a nagy csendet. A portára megy érdeklődni. Ott tudja meg, hogy szabadság miatt egy másik épület vizsgálójába kell mennie.

Hát, akkor gyerünk. A másik vizsgáló előtt természetesen megkétszereződött a várakozók száma. És közben hozzák a kórház különböző osztályairól a betegeket. Állandóan jönnek a betegmozgatók hol tolószékben, hol hordágyon hozott paciensekkel. Akik természetesen elsőbbséget élveznek a vizsgálóban. Vannak, akik mérgelődnek ezen. Kocsisné nem. Őt is tolták már így, és bizony jól jött, hogy betegem nem kellett kivárnia a sorát. Csak azon bánkodik, hogy nem hozott valami olvasni valót.

Ha nem is hamar, egyszer csak sorra kerül. A vizsgálat alig tart néhány percig. Utána ismét várakoznia kell: a leletre.

Már mindenki megkapta, és ő még mindig vár. Vége, végre. Kijön egy nővér és a nevét szólítja. De nincs a kezében a lelet.

– Legyen szíves bejönni. A doktornő várja – tessékel be.

– Jaj – fogja el a félsz. – Mi lesz ebből.

– Milyen kezelést kap? – szegezi neki a fiatal orvosnő.

Kocsisné kezdi sorolni a gyógyszereit.

– Nem az asztmára. A tumorra.

– Semmilyenet.

– Nézzen ide – mutat az átvilágított lapra tett felvételre. Mind a két tumor csökkent. A nagyobb jelentősen, a tizedére, de a kisebb sem elhanyagolható mértékben.

Most, most homályosodik el előtte minden, most esik össze, de azonnal. Megfogja gyorsan az íróasztal szélét. Jóformán alig hallja a konklúziót: – No, az a lényeg, hogy kitűnő az eredmény. Csak így tovább!

Az utolsó mondat végére az asszony már egy kicsit magához tér. A lelettel kimegy folyosóra. Néhány percre le kell ülnie, mielőtt tovább menne.

És közben kavarnak a fejében a gondolatok. Pillanatok alatt hónapok játszódnak le benne. Háromnegyed év, ami azóta telt el, hogy befeküdt a kórházba. És, mintha hatalmas teher alól szabadult volna, olyan könnyűnek érzi magát. Ezek a pillanatok cáfolják meg azt, hogy őt nem dúlta fel különösebben az eset. Hogy képes volt úgy nézni a dolgokat, mint egy kívülálló. Hogy szép csendesen tudomásul vette: nincs tovább. Hogy erre azt gondolta magában: jól van. Nem ágált ellene, hanem meghajtotta a fejét.

Hát nem. Mindez csalóka elképzelés volt. Hiszen amit most érez, az nem más, mint élni akarás. Akkor is ha, nehéz, akkor is, ha néha nagyon keserves, akkor is, amikor elviselhetetlennek tűnik. És nem tud elég hálás lenni Évinek és Katának. Meg természetesen Bandinak. De a tüdőgyógyász sem hagyható ki a sorból, akihez most jár. Nélkülük egészen más véget ért volna ez a bizarr történet.

Feláll. Most már elég erőt érez magában, hogy bejelentkezzék a kezelőorvoshoz.

Amikor behívják, az első tekintete a széles nevetéssel felé forduló arca esik. Azután az átvilágító felületre helyezett röntgenfelvételt veszi észre. Az ő arca is csupa öröm. Azzal lép be:

– Váratlan fordulat.

– És rendkívül örvendetes.

– Vajon mitől?

– Az kész rejtély. De előfordul. A kérdéssel nem is érdemes foglalkozni. A remek, biztató lelet a fontos. Egyébként hogy van?

– Köszönöm, jól. Nem fulladok, jövök, megyek, lépcsőn is, járművön is. Ma már kíséret nélkül jöttem.

– A légzésfunkció is javult valamit. Jó. Akkor maradjunk ennél a terápiánál – és már állítja is ki a recepteket. – Akkor további javulást, és három hónap múlva várom újabb kontrollra.

Kocsisné, Végvári Etel úgy érzi, hogy nem is jár, hanem lebeg. Körülnéz. Milyen szép, milyen nevetős a világ! Még a Nap is vidám, cirógató mosolyt küld felé.

Már kilépett a kórház kapuján, amikor eszébe jut, hogy szóba sem került a másik tüdődaganat, amiről az orvos csak most értesült. Legyint magában: ez igazán lényegtelen.

Át kell mennie az út másik oldalára. Az átjárónál a lámpa éppen zöldre vált. Már lépne le a járdáról, amikor vijjogva közeledik egy mentőautó.

Felriad a szirénázásra. A sivító hang erősödik, bele-belehasítanak a villódzó fények az éj sötétjébe. A hang azután halkul, majd elenyészik a távolban.

Etel ijedten néz körül. Hirtelen azt se tudja, hol van. Gyenge világozás szűrődik elő a tévé mögül, a képernyőn mákszemek kergetődznek. Ő a kisasztal mellett ül a fotelban. Mögötte a heverő meg van vetve, a sarokban a sportszatyor áll nyitva. Már minden be van csomagolva, reggel csak a fogmosás kellékeit kell berakni, hogy mire Bandi jön, indulhassanak a kórházba...

Atyaisten! Akkor ő álmodott. Az egészszől csupán annyi igaz, hogy asztmás. Hogy nehezen kap levegőt. A többi nem. Minden mást csak álmában élt át. Most meg, azaz holnap reggel épp azért megy a kórházba, hogy valami új, hatékonyabb terápiára állítsák be. Igen, igen. Most már emlékszik. Csomagolás után pihennie kellett egy csöppet, leült hát a fotelba és bekapcsolta a tévét. Azután szépen elaludt. És milyen bolondságot álmodott össze! Micsoda badarságot.

Az órára néz.

– Húha, mindjárt két óra. Gyerünk gyorsan lefeküdni – tápáskodik fel a fotelból. – Aztán ne felejtsem el Bandit megnyugtatni. Most már felesleges izgulnia: a kórházban a legjobb kezekben vagyok.

Anyaság

Móni ült a Berettyó partján, egy fűszálat rágcsalt és elgondolkozva nézte a zöldesen csillogó vizet. A hullámok egy korhadó faágacsát, valami moszatfélét, egy-egy folyóba esett falevelet sodortak a part közelébe, ott úsztak lefelé tovább. Móni szemmel kísérte őket, amíg el nem tűntek a kanyarban.

Július volt, késő délután. A nap már lassan búcsúzni készült, mind lejjebb és lejjebb szállt, hosszú árnyékokat vetve a földre. A nappali meleg azonban egy jottányit sem enyhült. Minden mozdulatlan volt, meg sem rezdültek a falevelek. Csak a levegő vibrált a hőségben.

Mónin csak egy könnyű kis ruha volt, mégis apró verejtékcseppek gyöngyöztek a homlokán. Bár lehet, hogy ennek nem egyedül a nyár volt az oka.

Tavaly októberben is ilyen szépen sütött a nap, de persze nem ilyen melegen. Mindenesetre szép, kellemes kora őszi idő volt. Még éjszaka is, amikor hatan, a három fiú és a három lány jókedvűen, nevetgélve indult haza a diszkóból. Amikor azután egy erdő részhez értek, még jobban kieresztették a hangjukat. Énekelgettek, volt úgy, hogy hatan háromfélét. Ezt is megunták és kergetődzni kezdtek. Egyszerre csak ketten maradtak, a többiek eltűntek a fák között. Ők ketten fogócskáztak tovább. Amikor a fiú után szaladva beért a sűrűbe, még mindig csak játék volt számára az egész. De a másik elkapta és vadul csókolni kezdte. Ami azt illeti, neki sem volt ellenére a dolog, egyáltalán nem ellenkezett még akkor sem, amikor már tudta, hogy a csóknál nem állnak meg. Nem mintha olyan volna, aki fűvel, fával lefekszik. Ha összeszámolja, tulajdonképpen eddig összesen két fiú volt az életében, bár már a tizennyolcadik évében járt, és ebben a tanévben érettségizik. És az a kettő sem volt ennyire idegen, akinek jóformán a nevét sem tudja. Mindez abban a döntő pillanatban is az eszébe jutott, ám erősen dolgozott benne az ital, feloldva minden gátlását, ellenállását. Nem baj, gondolta még akkor is, amikor már igyekezett rendbe szedni a ruháját és a haját. Holnapra elfelejti az egészet. Ma már ez igazán nem úgy. Annyira nem, hogy az anyja abban a két esetben sem szólt semmit, bár valószínűleg sok mindent sejtett. Szerencsére az apja előtt is hallgatott. Mert azzal aztán nem lehetne eb-

ben az ügyben szót érteni. Ő egy múlt századbéli kövület. Úgy akarja nevelni, mintha zárdába szánná.

Pedig ő nem akar úgy élni, mint a szülei. Különösen nem úgy, ahogy az anyja. – Jól van, fiam, persze, fiam, természetesen úgy lesz, ahogy te akarsz.

Miközben az apjáról azt beszéltek, hogy a munkahelyén szívesen belemegy egy kis etyepetyébe a csinosabb lányokkal, asszonyokkal. Hanem a lánya, az úgy éljen, mint egy szent. Nemhogy annak örülne, hogy ő nem válogatás nélkül cserélgeti a partnereit, mint a mai lányok többsége. De hát azért csak élni akar. És mikor éljen, ha nem most? Akkor, amikor már két-három gyerek ráncigálja a szoknyáját? Amikor már ráncok jelennek meg az arcán?

Végül is igazán jó volt ez a kis buli, még ha nem is egészen úgy fejeződött be, ahogyan elképzelte. De hát balesetek mindig is előfordulhatnak. Ha néha nem kapcsolna ki az ember, akkor egészen belesavanyodna a tanulásba.

Szóval, másnap folytatódott az iskola, nagyon el volt foglalva, egyáltalán nem gondolt az egészre.

Egy idő múltán gyanús lett, hogy annak az éjszakának következményei vannak. Később azonban megnyugodott: úgy tűnt, hogy minden rendben van. Megkönnyebbülten sóhajtott fel, és minden energiáját a tanulásra fordította. Az egyetemre készült, magyar-történelem szakra, és ehhez jó érettségi bizonyítványra volt szüksége.

Közben azért szórakozott is időnként. Nagy bulikat rendeztek sok tánccal és némi itallal. És persze hangoskodással, jó heccekkel. Hanem az összebújásokból – egy alkalmat kivéve – mos is rendszeresen kimaradt. Legfeljebb a csókolódzásig ment el.

Már tavaszodott, amikor éppen egy ilyen mulatozás közben valami furcsát érzett. Arra gondolt, hogy összevissza evett vagy sokat ivott. Korábban is indult haza. Hazafelé is többször ismétlődött benne az a mocorgás.

Akkor még nem gondolt semmiféle bajra, vidáman énekelgettek a kísérőjével. Amikor pedig a partnere erőszakoskodni kezdett vele, elzavarta és egyedül ment tovább.

Újabb két hétnek kellett eltelnie ahhoz, hogy önmagának is bevallja: ő bizony terhes.

Na, még csak ez hiányzott! Egy olyan férfi porontyát hordja, akinek már az arcát sem tudja maga elé idézni. Ha pedig már megmozdult, nem tehet semmit. Holott semmi nincs a világon, amit kevés-

bé kívánna, mint ezt a gyereket a világra hozni. És pont most. Az érettségi előtt.

Aztán az anyja! Aki olyan ijedten tud nézni, ha valami váratlan gond adódik. Márpedig ennél nagyobb probléma nem kell. Maga előtt látja, ahogy anyuka rémülten a szája elé kapja a kezét és olyan szemekkel néz körül, mintha most, most dőlné össze a világ. Pedig nem is neki kell elviselnie a terhességet, és nem neki kell szülni ahelyett, hogy a felvételig készülne.

De ez még mind semmi ahhoz képest, hogy az apja fogadná a hírt. Az biztos, hogy első felindulásában megütné. Kapna egy-két pofont. Ha nem ütné egyenesen agyon. Arra sem volna ideje, hogy megkérdezze, hogyan viselkedett az erkölcsös apuka annak idején. Mert még azelőtt annak rendje és módja szerint azonnal kitenné a szűrét.

Hát nem! Ezt nem kockáztatja. Hogy mit csinál, arról fogalma sincs. Annyi azonban bizonyos, hogy nem szól otthon semmit. No, igen. Tudja jól, hogy nem titkolhatja túl sokáig. De most még van ideje, még törheti a fejét, mit is tegyen.

Járt hát tovább a gimnáziumba, mintha misem történt volna. Csak zárkózottabb, idegesebb lett. Mégpedig annál inkább, minél többet törte a fejét azon, hogy hogyan tovább. Merthogy semmi épkezláb ötlete sem született.

Az idő pedig vészesen múlt. Mígnem ez is, az is megjegyezte, hogy milyen szép, telt, nagylányos lett az utóbbi időben.

Igen, igen. Bizony, hogy gömbölyödött. Még néhány hét, és nyilvánvaló lesz az oka is. Ezt pedig semmiképpen sem akarta megvárni. Csakhogy továbbra sem tudta, mit csináljon.

A véletlen segített rajta. Éppen egy padon ült a parkban bánatosan leszegett fejjel, amikor mellé ült egy hasonló korú nő, láthatóan nem sokkal a szülés előtt. A nő végigmérte őt és megkérdezte:

– Hányadik hónapban vagy?

Szóval már ennyire látszik rajta.

– Ó, még van vagy három hónapom hátra – felelte kényszeredetten.

– Én meg jövő hétre vagyok kiírva. És nem tudom, mit csinálnak. Egy barátnőm megígérte, hogy hozzám költözik néhány hétre, esetleg többre is, hogy vigyázzon a nagyobbikra amíg én a kórházban leszek, és utána is segítsen egy kicsit. Itt éltem lánykoromban, innen a barátság. Az uramnak olyan a beosztása, hogy sokat

van távol otthonról. És nincs két hónapja se, hogy Pápára költözünk. Ott meg olyan egyedül vagyok, mint az ujjam. Anyám, apám nem él, de még az anyósom se. Az apósommal meg nem megyek sokra. Örültem hát a beígért segítségnek. Aztán a múlt héten leesett a létráról, kezét, lábát törte, még hozzá a lábát elég csúnyán. Bizony, beletelik jó néhány hónap, amíg rendbe jön. Ígérte, hogy érdeklődik más közös ismerősünknel is, de eredménytelen volt minden igyekezete. Ideutaztam, hogy én is beszéljek ezzel, azzal, de én sem jártam eredménnyel. Most meg itt álok a megoldatlan problémámmal.

Szó szót követett, mígnem Mónika ajánlkozott, hogy Pápára költözik, és ott marad, amíg szükség lesz rá. Azt hazudta, hogy al-bérletben lakik, amúgy is nehezen bírja a költségeket. Ő is árvának vallotta magát, akit a barátja otthagytott, amikor megtudta, hogy gyereket vár.

Eszter – így hívták új ismeretségét – persze örömmel ment bele.

– Jaj, de jó! Holnap mindenképpen haza kell mennem, de legalább nem hiába voltam itt. A szomszédasszonyom csak nehezen vállalta Csabikát. És így sem vagyok nyugodt. Nem azért, jó asszony az, csak öreg és beteg. Nehezen bírja az ilyesfajta terhelést.

Meg is beszéltek, mikor találkoznak a pályaudvaron.

Most már csak otthonról kellett megszöknie. Az pedig könnyebben ment, mint hitte. Azt hazudta otthon, hogy az éppen kezdődő, igaz csak néhány napos húsvéti szünetre többedmagával elutazik egyik barátnőjéhez a szomszéd faluba, amolyan előzetes ké-szülődésképpen az érettségire. Össze is csomagolt, természetesen figyelmen kívül hagyva anyja megjegyzését, hogy ugyan már, minek annyi holmit vinni magával.

A vonaton jól összebarátkozott Eszterrel. Felszabadultan cse-vegett, úgy érezte, hogy minden gondjától megszabadult. Amíg Eszter kórházban volt, jól megvoltak Csabikával. De utána is nagy segítséget jelentett Móni. A fiatalasszony áldotta a szerencsését, hogy összeakadt vele, mert a szülés után kíméletre szorult. Nem volt semmi különösebb baja, csak éppen legyengült kissé, és képtelen lett volna egyedül a két gyereket ellátni. Így azonban az újszülött-re korlátozódott a gondja, a „nagyfia” pedig elvult újdonsült paj-tásával.

Váratlanul ütött be a baj. Két rendőr jelent meg, és a szöke-

vényt minden teketória nélkül hazasuppolták. Mónika sohasem tudta meg, hogyan jutottak a nyomára.

Hát bizony, a hazaérkezését nem nevezheti sikerélménynek. Bár anyja zokogva borult a nyakába, és még akkor sem győzte ölelgetni, amikor a vizontlátás eufóriája után észrevette a most már egyértelműen növekvő pocakot, az apja tekintette elől legszívesebben a föld alá bújt volna.

Amit pedig a legfélelmetesebbnek érzett az apja viselkedésében, az az volt, hogy szólanul, összeszorított ajkakkal fogadta. Csak a szeméből lehetett kiolvasni a szemrehányást. És a magatartása a továbbiakban sem változott meg. Olybá vette a lányát, mintha nem is létezett volna. Egy asztalnál ettek, de egyetlen szót sem szólt hozzá, egyetlen tekintetet sem vetett rá. És így volt ez akkor is, amikor hárman ültek a szobában. Az anyja hiába próbálta úgy terelni a beszélgetést, hogy az ura szóljon a lányához, vagy legalább – akár közvetve is – reagáljon valami megjegyzésére. Az apja úgy viselkedett, mintha süket és vak lett volna a lányával szemben.

Móniban meg egyre erősödött az elhatározás, hogy ő ebbe a házba semmiképpen sem hoz egy gyereket. Még nem tudja, mit csinál vele, otthonba adja vagy valakinek örökbe. Nem is tépelődött rajta sokat már csak azért sem, mert fogalma sem volt, hogyan lehet az ilyesmit intézni.

Otthon nem változott a helyzet. Az anyjának, ahányszor ránézett, sírásra görbül a szája, az ajka széle remegett, a szemében pedig valami csodavárás tükröződött. Az apja meg? Úgy tett, mintha nem is lenne a világon. Mintha átlátszó lenne. Mintha a hangját nem lehetne meghallani. Ha pedig másokkal szóba került Móni, közömbösen (vagy közömbösséget tettetve) jelentette ki, hogy neki nincs lánya.

Így jött el a szülés ideje. Mindjárt háromperces fájások jöttek rá. Az anyja mentőt hívott, és mire azok megérkeztek, már a fejvíz is elment. Maga a szülés sokkal könnyebbnek bizonyult, mint amennyire félt tőle.

Hallotta, hogy a kicsi felsír, de behunyta a szemét, amikor meg akarták neki mutatni.

Nem akarja látni és kész! És még a szervezete is elutasította az anyaságát: nem volt teje.

Másnap pedig késő délután szépen felöltözött és kisétált a kórházból.

Most pedig itt ül, nézi a Berettyó vizét, rágcsgálja a fűszálat, és fogalma sincs, hogy mit csináljon, hova menjen. Egy idő után már szinte a vizet se látta, már az agya sem forgott. Leszállt a sötétség, egyre hűvösebb lett.

Fázósan húzta össze magát, azután felállt, hogy kinyújtóztatasa elgémberedett tagjait. Lassan elindult. Ráérvén lépegetett, nem nézett se jobbra, se balra. Azt se figyelte, merre megy.

Egyszer csak ott állt a kórház kapuja előtt. Csodálkozva nézte a bejáratot, mintha még sohase látta volna. És vitte a lába tovább, egészen a kórteremig. Ott ruhástul levetette magát az ágyára. Éppen benyitott az éjszakás: – Csakhogy megvan! Már tűvé tettük magáért az egész épületet. Csak nem lett rosszul? Nincs semmi baja?

– Nem, nem. Semmi bajom. Csak tekeregtem a pavilonok között.

– Nahát! Biztosan eltévedt. Hozom a babát, meg kell szoptatni. A többi kismama épp most fejezte be.

Móni fáradt volt ahhoz is, hogy válaszoljon. Eh, nem is fontos. Hisz úgyszincs teje. Erősen lehunyta a szemét, amikor mellé tette a nővér a picit.

Nem akarja látni!

A baba szopó mozdulatokkal keresgélt.

Váratlanul egy csepp meleg tej buggyant ki Móni melléből.

A csöppséget pedig az ösztöne azonnal jó helyre irányította.

Ez volt az a pillanat, ami Mónikát anyává tette. Magához szorította a gyereket. Az ő gyerekét. Akit mindaddig nem várt, akit mindmostanáig tehernek érzett. És aki mostantól kezdve a legfontosabb lett az életében. Gyengéden simogatta a szemével csöppnyi fiacskáját, aki már jóllakottan szuszogott anyja karjaiban, szájacskáját még mindig szopásra csücsörítve.

Másnap hazatelefonált. Apja vette fel a kagylót.

– Fiam van – újságolta félve. – Holnap már haza is mehetnék – lehelte alig hallhatóan.

– Gyere, kislányom – hangzott ugyancsak halkán.

– Anyád megy érted. – Kisvártatva még halkabban tette hozzá:
– Én meg itthon várlak... benneteket.

Barátságok

Béla bácsi nem is atyai, sokkal inkább nagyatyi jó barátom volt. Én huszonvalahány voltam, ő pedig jócskán túljárhatott a hatvanon, igencsak közeledve a hetvenhez. Fizikailag igen jól bírta magát, szellemi frissessége meg éppenséggel a legfiatalabbakéval is vetekedhetett. A szakmájában pedig kiváló volt. A járművekről mindent tudott. Ráadásul a hobbjá az autó volt. Az érdeklődési körébe vágó minden szakirodalmat felkutatott, ami csak fellelhető volt az országban. Ezeket mind áttanulmányozta, az érdekesebbekről jegyzetet készített. Ennek a területnek a fejlődése fantasztikus méreteket öltött a XX. Században, és ebből sok mindent lehetett alkalmazni más járművekre is. Így aztán Béla bácsi – a válalat ugyancsak nagy tudású műszaki vezetői gárdájával karöltve – nagyban hozzájárult a hazai traktorok és dömperok korszerűsítéséhez. Nem csoda hát, hogy hajlott kora ellenére senkinek sem jutott az eszébe nyugdíjba küldeni. Neki meg különösen nem volt szándékában nyugállományba vonulni.

Egy munkahelyen dolgoztunk, ugyan nem egy osztályon, de a munkánk állandó kapcsolatot igényelt. Gyakran, naponta többször feltűnt az anyagvizsgálóban, aminek nem egyedül a munkakapcsolat volt az oka. Ő és közvetlen főnököm ugyanis nagyon jó barátságban voltak. Évtizedek óta dolgoztak ugyanannál a vállalatnál. A munkatársak gyakran cserélődtek körülöttük: munkahelyet váltottak, katonának mentek, elesetek a háborúban, utána más hazát kerestek, vidékre költöztek, meghaltak. A legrégebbiek közül lassacskán csak ketten maradtak. Így a szakmai vitáikon túl nap mint nap felemlgették a közös élményeiket is. Azután úgy alakult, hogy mindketten tanítást is vállaltak. Főnököm az egyik technikum, Béla bácsi pedig a kerületi gimnázium esti tagozatán volt óraadó tanár. És persze ezen a területen is szükség volt tapasztalatcserére.

A főnököm sem volt Béla bácsinál sokkal fiatalabb: abban az évben ünnepelte a hatvanadikat. Jó és segítőkész főnök volt. Bár feladataink némileg eltértek egymástól, nagyon sok használható tanáccsal látott el. Pont abban tudott – és akart – segíteni, amiben én még gyenge lábon álltam: a gyakorlati tapasztalatban.

Az évek során beszélgetéseink mind szélesebb témakörre terjedtek ki, mint amit a munka megkövetelt. Ismeretlenül is ismertük

egymás családját, problémáit. Később nagy ritkán össze is jártunk. Vele és a feleségével is, de különösen két korombeli lányával mindig akadt közös megbeszélőnivalónk. Fogadott fia pedig alig volt idősebb az én fiamnál. Így mindnyájan jól éreztük magunkat egymás társaságában.

Amikor meg Béla bácsi az irodánkba látogatott, természetesen engem is bevontak a beszélgetésükbe. Témánk pedig mindig volt bőven. És ez még terebélyesedett akkor, amikor én is tanítani kezdtem a gimnáziumban. Béla bácsival is sok szó esett családi dolgokról, kölcsönösen ismerőivé váltunk egymás magánéletének is.

A felesége nem dolgozott. A háztartást vezette, és nap közben ő gondoskodott Csutoráról, egy koromfekete pulikutyáról. A reggeli sétáltatás is az ő feladata volt. Hanem az estit, azt Béla bácsi az égvilágon semmiért sem hagyta volna másra. De nyilván Csutora sem. Ez ugyanis a sétán kívül közös futkosást, játékot is jelentett, ami bizony minőségileg egészen más volt, mint amikor Elluci (a világért sem engedte magát nénizni) pórásra fogva kényszerítette csendes, illedelmes sétára.

Egy idő múlva teljesen természetesnek tűnt, hogy a három család közös programokat tervezzen. Ezek döntően közös látogatásokban merültek ki, egy kis délutáni teával, valami édes és sós csipegetésével, abban az autó nélküli világban valami csekély itallal és sok tereferével, ami – a témától függően – gyakran külön csoportba terelte a férfiakat és a nőket. Csutora, aki természetesen minden összejövetelünkön részt vett, témától függetlenül sorbaudvarolgatott minket, sűrű farkcsóválással jelezve társaságszerető természetét.

Ennél sokkal ritkábban közösen mentünk színházba, sőt, egyszer-egyszer hangversenyre vagy operába is. Ebből azonban Béla bácsiék többnyire kimaradtak, mert nem vihették magukkal Csutorát. Ezzel szemben elég sokat jártunk együtt a szabadba. És Csutora ilyenkor elemében érezte magát. A hároméves kutyafiú vehemensen megugatott minden más hasonnemű ebet, vidáman csaholt körbe az utunkba akadt kutyahölgyeket, ha pedig ilyen nem akadt a közelben, rövideket vakkantgatva és farkcsóválva ugrált körülöttünk, minden mozdulatával Ellucit részesítve előnyben.

Alig egy év telt el barátságunk és gyakori összejöveteleink óta, amikor Béla bácsit szörnyű izületi fájdalmak kezdték gyötörni. Kapott a fájdalmaira kenőcsöket, villany- és ultrahang-kezelést,

iszappakolást és gyógyszertáriumi beutalást – mindhiába. Fájdalmai nemhogy csökkentek volna, inkább mind jobban elhatalmasodtak rajta. Egyre kevesebb reménnyel és egyre nehezebben mozogva tett eleget az orvosi előírásoknak, míg azután ágyba nem kényszerült. Kórházba került, de ott sem tudtak sokat segíteni rajta.

Nehezen tűrte a kórházat. És ami még a fájdalmaknál is jobban kínozza, az az volt, hogy nem láthatta, nem játszhatott Csutorával. Ha legalább az utcára nyílt volna a kórterem ablaka! Akkor Elluska odavihette volna Csutorát, Béla bácsi meg – segítséggel – az ablakon keresztül láthatta volna kedvencét. De a betegszoba egy belső parkra nézett, kutyáknak pedig nem volt bejárásuk az egészségügyi intézmény területére.

Végül is úgy döntött, hogy hazamegy. Orvosai nem is nagyon tartották vissza. Hiszen amit tehettek, azt meg lehetett oldani otthon is.

Amióta a kór ledöntött a lábáról, először érezte magát boldognak a beteg. De boldog volt Elluska is azzal együtt, hogy volt némi fogalma, micsoda terheket ró ez rá. Csutora pedig alig engedte Béla bácsit az ajtón túl: örömtáncot járt körülötte, el-elkapta a kezét, hogy szeretete jeléül a fekete gombolyagból kipirosuló nyelvvel végigszántsa.

Egy ápoló járt ki hozzá naponta, aki segített a napi tisztálkodásban, öltöztetésben. A többi a madárcontú asszonyra maradt. Mindketten kínlódtak. Béla bácsi azért, mert csak a legvégső esetben kért valamit. Láta, mit emel, cipekedik, főz, mos, takarít, etet és kutyát sétáltat törekeny felesége, igyekezett legalább valamennyire csökkenteni a terhét. Elluska meg részben azért, mert csak nagy erőfeszítéssel tudott minden vállalt kötelezettségének eleget tenni. Így is rettegett, hogy mi lesz, ha valamit végképp nem bír. Még ennél is nehezebb volt a számára, hogy látta a férjét fájdalomtól eltorzult arccal és nem tudott segíteni rajta. Előtte vidáman kellett mutatkoznia és bízattnia, hogy az idő meghozza a gyógyulást. És akkor még nem beszéltem arról, hogy az eddig figyelmes, udvarias, gyengéd férjet az állandó fájdalom zsémbessé, veszekedőssé, néha gorombává tette.

Elluci mindezt nem mondhatta el senkinek, nem könnyíthette a fáradalmain, a kétségein még azzal sem, hogy azt valakivel megossza. Béla bácsi ugyanis senkit nem akart látni. Helyesebben az ellen tiltakozott, hogy valaki ilyen állapotban lássa őt.

Elluska végül is nem bírta mindent magába fojtani. Amikor Béla bácsi aludt, felhívott és megbeszéltük, hogy egyszer-egyszer felkeresem este, hogy úgy igazából kipanaszkodhassa magát. Úgy érezte, hogy így könnyebben bírja elviselni, amit a sors mért rá.

Csakugyan nyugtató hatást váltottak ki belőle a beszélgetéseink, és mintha erővel is feltöltődött volna. Még valamicskét segíteni is tudtam neki. Például én sétáltattam meg Csutorát. Ilyenkor olyan örömmel ugrált körül, hogy szinte menni se tudtam tőle. A szeméből azonban kiolvastam, hogy a gazdival – no, ha vele nem lehet, a gazdi asszonyával – lenne az igazi. Még akkor is, ha én többet tudok ugrándozni vele.

Elluskát nem győztem csodálni. Fáradhatatlannak látszott, ha Béla bácsit kellett kiszolgálnia, támogatnia. Amikor teljes súlyával rátámaszkodott természetes férje, attól lehetett tartani, hogy az aprócsontú kis asszony menten összerogy a teher alatt.

De, csodák csodája, nem történt semmi ilyesmi hosszú ideig. Már jó féleve élhettek együtt Béla bácsi betegségével, amikor egyszer Elluska ereje felmondta a szolgálatot. A hónap alatt átkarolva támogatta a magával tehetetlen férfit. A háta mind jobban meghajlott. Attól lehetett tartani, hogy egyszer csak kettétörik. De nem ez történt, hanem hirtelen összeesett. És nem is kelt fel többé. Nemcsak azért, mert Béla bácsi vele együtt került a földre, maga alá nyomva segítőtjét.

Elluska ájultan terült el a padlón, a férje pedig tehetetlenül, ijedten hevert mellette. Próbálkozott felállni, hogy orvosért, mentőért telefonáljon, de minden kísérlete sikertelen maradt. Végül is hason csúszva, mindig valami bútortámaszkodva, csigalassúsággal elérte a telefonasztalkát. Csakhogy a telefon számára elérhetetlen magasságban volt. Megpihent egy kicsit. Aztán egyik könyökére támaszkodva a másikkal rázni, ráncigálni kezdte az asztalka lábát. Végre sikerült felborítania, még hozzá úgy, hogy nem rádőlt, ami rajta volt: egy váza vízzel és virággal, egy csipketerítő és a telefon. A váza összetört, a víz kiömlött, részben rá. A telefon kallantyúja ugyan eltörött, de nem vált használhatatlanná.

Ő meg most nem törődött semmi mással, csak azzal, hogy telefonálni tudjon. A kagyló kicsit távolabbra gurult, Újabb erőfeszítéssel azt is megkaparintotta. Annyira fujtatott a nagy munkától, hogy néhány másodpercet pihennie kellett tárcsázás előtt. A mentőket hívta. Elmondta, mi történt, azt is, hogy ő ugyan nem

tud ajtót nyitni, de a szomszédban van kulcs. A mentők az ígérték, hogy percekben belül ott vannak.

Béla bácsi kimerülten vetette végig magát a padlón. Csak akkor vette észre, hogy potyognak a könnyei, hogy az arcát végigszántva egyesüljenek a pizsamájára ömlött vízzel.

A mentők valóban nagyon gyorsan jöttek. De Elluska akkor már nem élt. A szíve nem bírta tovább. A menőorvos mindössze Béla bácsin tudott valamicskét segíteni egy nyugtató injekcióval. Az ágyba is a mentők támogatták.

A beteg észre se vette, hogy a szomszédasszony egy kis rendet teremtett a lakásban, vizet hozott az ágy melletti szekrénykére, elrendezte a feje alatt a párnát.

Csak feküdt a hátán csodálkozó szemmel. Látszott az arcán, fel se fogja, mit történt. Annust, a szomszédasszonyt kérdezgette: – Hová ment Elluci? Mikor jön haza?

Szegény Annus, nem tudta mit is mondjon, Végül azt válaszolta, hogy a patikába ment és nemsokára jönnie kell.

Volt nála egy telefonszám, a Béla bácsi özvegy sógorasszonyáé. A saját lakásából hívta fel, nem akarta a beteget felizgatni. Elmondta, mi történt.

– Lizácska, gyere gyorsan. Nekem el kell mennem, és Bélát nem lehet egyedül hagyni. Rádadásul fel se fogja, hogy szegény Elluska...

– Rohanok. Persze, hogy azonnal megyek. Drága Annuskám! Nagyon hálás vagyok neked.

Liza már tíz éve özvegy volt. Egy fia Kanadában élt, és bár sűrűn leveleztek, a napi gondjaiban bajaiban nem tudott részt venni. Annak örült, hogy a fiú gondtalan életet teremtett magának, és nagyon kedves, szeretetre méltó kis magyar származású feleséget talált. Tavalyelőtt jártak is itthon, a már kétéves Tommal. Azóta nem voltak, mert időközben megszületett Maggie. A picivel pedig még nem mertek ilyen nagy útra vállalkozni. Liza idős korára annyi nyavalyát szedett össze, hogy ő nem is mert útnak indulni. Azonkívül sohasem ült repülőgépen, és nem is mert volna felszállni rá.

– Akkor érzem biztonságban magam, ha szilárd föld van a talpam alatt – szokta mondogatni.

A távoli családtól kapott levelek, fényképek azonban igen jó hatással voltak nemcsak közérzetére, hanem még a betegségeire is.

De az öröm akkor öröm igazán, ha az ember azt másokkal is meg

tudja osztani. Éppen ezért gyakran látogatta Béla bácsiékat, akik mindig örültek a látogatásának, és szívesen hallgatták meg az újabb híreket. Cserébe ő is megnézte Csutora legújabb fényképeit, kelőn megcsodálta a puli hűségét és eszét. Szóval igen-igen jó volt a kapcsolatuk.

Most is rohant, hogy segíthessen. Nagy elánnal igyekezett mindent ellátni. És Béla bácsit nem felébreszteni abból a hitéből, hogy Elluska még él. Időnként – volt, hogy ötpercenként – érdeklődött a beteg, hogy hol van a felesége. A boltban? És mikor jön haza? Már itthon kéne lennie. Vett magára kabátot? Nehogy megfázzon.

Hát, nem volt könnyű dolga Lizának. Amikor pedig már holtfáradtan rogyott le egy fotelba, Csutora odadörgölte az orrát a térdéhez, jelezve, hogy itt az ideje, sétálni kellene.

Liza valóban mindent megtett. Csakhogy neki nem adott emberfeletti erőt Béla bácsi ápolása, mint Ellucinak, a feleségnek. Meg aztán a saját gyomorbaja is szörnyen kínozza, aminek egyáltalán nem tett jót az erőt és ideget próbáló munka. Két hét alatt összeomolva fel is adta.

Több minden megoldással próbálkozott, sikertelenül.

Legelőször is azt tűnt a legcélravezetőbbnek, hogy megfelelő gondozót keressen. Arról, persze, szó sem lehetett, hogy például nyugdíjas ápolót vegyen oda. Nem is egyet, hanem hármat. Mert Béla bácsit se éjjel, se nappal nem lehetett magára hagyni. És még akkor hol van a negyedik, akire számítani lehet a másik három szabadsága, betegsége, egyéb halaszthatatlan elfoglaltsága esetén. Nem hogy egy nyugdíjból, még valami magas fizetésből sem telne erre. Hanem hirdetetést adott fel, hogy gondozásért lakhatást biztosít. Még hozzá bejelentéssel. Mindenki tudta, ez azt jelenti, hogy rá marad a lakás. Nem kell évekig kilincselni a tanácsnál, nem kell gyereke(ke)t szülni, de legalábbis ígérni, nem kell kiskapukat keresni: ha a főbérlő meghal, a benne lakó automatikusan jogos bérlője lesz a lakásnak. Igen ám! Csakhogy bizonyos időnek – ha jól emlékszem, legalább egy évnél – el kell telni a bejelentkezéstől ahhoz, hogy valaki jogosulttá váljék a bérlet megörökléséhez. Béla bácsi pedig ebben az időben már úgy nézett ki, mint akibe csupán hálni jár a lélek. Nem egy évet, de még egy hónapot se jóoltak az életének.

Nem tehetett mást Liza, egy olyan otthon után kellett néznie, ahol a sógora megfelelő ellátásban, gondozásban részesül. Ilyet

azonban nem sokat talált. Pesten egyet se, ahol ne kellett volna hónapokig, netán évekig várni egy megüresedő helyre.

De Béla bácsi helyzete nem tűrt halasztást. Így hát Liza kénytelen volt vidéken is érdeklődni. Először a főváros környékén keresett valami megfelelő helyet, azután – hogy nem talált – egyre nagyobb távolságokban kellett szerencsét próbálnia. Végül egy Vas megyei községben talált egy jónak ígérkező gondozóházat.

Nehéz szívvel kezdett el intézkedni. Elsősorban azért, mert Béla bácsi teljesen alkalmatlanná vált arra, hogy megbeszélje vele a dolgokat. Állandóan azt hangoztatta, hogy ha Elluskának megfelel, ha ő szívesen lakna ott, akkor neki sincs semmi kifogása ellene. Meg persze, ha Csutora is beleegyezik.

Hanem bizony, Csutora nem kaphatott ott elhelyezést. Ezt Liza meg se merte említeni.

De biztosította a sógorát, hogy Elluska szívesen meg oda. Ezután nekiállt, hogy megfelelő gazdit találjon Csutorának. Azonban csak hümmögéssel, kifogásokkal találta szembe magát. Az egész faluban nem akadt senki, aki a pesti „elkényeztetett” kutyát felvállalta volna. Nagy nehezen, sok könyörgésre a gondozóház vezetője mégis ráállt arra, hogy a pulit befogadja. És – hogy nem érje szó a ház elejét – a portára osztotta be házórzőnek.

Akkoriban – és pláne ilyen helyen – nemigen kellett tartani rossz szándékú emberektől. Vagyis nem várt túl sok munka Csutorára, hogy meg szolgálja a kosztját. Legfeljebb a cicákat hajkurászhatta, ha már unta a pihenést. Fizetést ugyan nem kapott, de a gondozottak szeretettel, simogatással tetézték meg a természetbeni járandóságát.

Másik nagy problémája az volt Lizának, hogy olyan messzire csak nagyon ritkán tud eljutni. Egyáltalán kérdés, hogy reumás lábával hogyan tud majd vonatra szállni.

De hát nem volt mit tenni, mint az adott lehetőséget elfogadni. Mégpedig sürgősen, hiszen a sógor nem maradhat gondozás nélkül. Ő meg már alig vonszolja magát.

Végre aztán minden hivatalos ügy elrendeződött, már csak a készülődés volt hátra. Hát bizony, ez se ment egyszerűen. Ha valamit kérdezett, hogy szükség lesz-e rá, a válasz mindig az volt:

– Kérdezd meg Ellucit. Majd ő megmondja.

Egyedül néhány fényképről döntött úgy saját maga, hogy egy kis dobozban magához veszi. Oda is tette a párnájához, és ahhoz nem nyúlhatott senki.

No, egyszer azért a csomagolás is megoldódott. Már csak a búcsúzkodás volt hátra. Természetesen én is elmentem hozzá.

– Ha jobban leszek, hazajövünk. Elluska úgy szereti ezt a lakást. Csak addig maradunk ott, amíg feltétlenül szükséges – fogott kezemet velem. – Valamit azért szeretnék adni magának. Hogy addig se nélkülözze, amíg nem leszünk Pesten – és átnyújtott egy fényképet.

Csutora volt rajta. Valahol egy nagy-nagy réten ült. A fekete, lompos bundájából csak két fénylő pont jelezte a szemét. No, és melege lehetett szegénynek, mert a nyelve kilógott. Ugyan a fekete-fehér fotón szürke volt, de én pirosnak láttam. És hallottam a nagy ugrálásai utáni zihálását. is.

A fényképet ma is őrzöm. A hátán pedig reszketeg betűkkel ez áll:

Jutkának kézcsókkal Csutora.

Az életre kelt emlék

Anya mindig szívesen mesélt nekünk, mi pedig örömmel hallgattuk. Kellemes, megnyugtató hangján olyan átéléssel mondta el a történeteket, hogy magunk is szinte részeseivé váltunk azoknak, együtt éltünk a hőseivel. És ha akadtak is a meséiben szomorú dolgok, a végén minden jóra fordult, a jó elnyerte jutalmát, a gonosz megbűnhődött. Máskor meg verseket adott elő: „Kelj fel párnáidról, özvegy Pókainé...”, „Simon zsidóéknál minden esztendőben...” vagy „Harminc nemes Budára tart...”

Nemcsak mi ketten – Gabi öcsém és én – voltunk a hallgatósága. Anya jobban szerette, ha barátaink jöttek hozzánk, semmint ha mi mentünk el otthonról. Ezért aztán rendszerint nagy gyerekkompania verődött össze nálunk. És amikor már túl nagy volt a ricsaj, vagy apa otthon akart dolgozni, akkor következett a mese. Betódultunk az ebédlőbe, ott a nagy ovális asztal alá kuporodtunk a szőnyegre. (Hogy miért pont oda telepedtünk, ma is rejtély előttem.) Szemünket anyára függesztve, csendben vártunk.

No, és rajtunk kívül természetesen Jolán is a hallgatósághoz tartozott. Ő is betelepedett az ebédlőbe, és ugyanolyan áhítattal hallgatta a mesét, ahogyan mi.

Hogy ki volt Jolán? Nem tudom. Anyának a háztartásban segített, de legszívesebben velünk foglalkozott. Nagyon szeretett bennünket, mi meg egyenesen imádtuk őt. Tulajdonképpen nem volt cselédlány, de gyereklány sem, a munkán kívül anyának bizonyos mértékig bizalmasa is volt. Vagyis Jolán egész egyszerűen hozzánk tartozott. Már legrégebb emlékeimben is szerepel. Szombatonként, amikor kimenőt kapott, addig rimázkodott, amíg minket kettőnket is elengedtek vele Monorra, ahol a szülei laktak.

Egyik szombaton Jolán megint csak kikönyörögte, hogy magával vihessen kettőnket. Úgy tervezte, hogy vasárnap kora délután elme gyünk a monori moziba, és utána jövünk majd haza.

Szerettünk Monorra menni. A pesti lakásból kiszabadultunk a hatalmas kertbe, amelynek nem volt hátsó kerítése. Egy sekély, kis patak képezte a tulajdon határát, amelynek túloldalán egy domb magasodott. A dombról óriási területet láthattunk be. Úgy éreztük ott magunkat, mint ha a világ urai lennénk. És hogy ezt más is tudomásul vegye, többször bele is kiáltottuk a világba.

Azután itt volt Jolán családja. Igaz, hogy a házban csak az anyja és az apja lakott, de a hétvégeken ott voltak Jolán testvéreinek a gyerekei is, akik-

kel remekül lehetett játszani, futkározni. Továbbá az sem volt mellékes, hogy itt felnőtt nélkül csatangolhattunk az utcán, kimehettünk a rétre, nem úgy, mint Pesten, ahol felnőtt kísérete nélkül ki sem léphettünk a kapun. Egyszóval, pompásan éreztük magunkat Monoron.

Azon a bizonyos vasárnap délután pedig izgatottan készülődtünk a moziba. Annál nagyobb lett aztán a csalódásunk. Valami szörnyen unalmas szerelmi történetet adtak, ami egy cseppet sem érdekelt minket. Rángattuk is Jolán karját, hogy hagyjuk ott az egészet, Ő azonban, szokásától eltérően nem hallgatott ránk. Egyre dühösebbek lettünk, hogy őt érdekli ez a hülyeség, és mérgiünkben, berzenkedésünkben csak néhanéha sandítottunk oda a filmre.

Egyszerre csak Gabi megrántotta a karomat és előre mutatott. Az ujjja irányába néztem és szólni se tudtam az izgalomtól: a vetítővászonról anya nézett ránk.

Gabival megfogtuk egymás kezét és előre rohantunk, ahonnan hiába néztünk felfelé, nem láthattunk semmit. Hangosan kezdtünk hát kiabálni:

– Anya! Anya!

Általános zsvaj tört ki a nézőtéren, mire a gépmester is leállt és bejött a terembe megtudakolni, mi történt. Jolán igyekezett minket viszszerelni a helyünkre, miközben megmagyarázta, hogy anya nem hall bennünket, ő otthon vár ránk, ez csak a képe. A közönségnek pedig elmondta, hogy anyánk játszik a filmben.

Ja!? Ha erről van szó, akkor nincs semmi baj! Ezzel helyreállt a rend, az emberek nagyon kedvesek lettek hozzánk. A gépmester is megsimogatott, úgy ment vissza a fülkéjébe, a vetítőkészülékhez.

Most már mi is feszülten figyeltük a filmet, és ahányszor láttuk anyát, annyiszor szorítottuk meg egymás kezét és nevtünk össze.

Hosszú évek múlva világosodott meg bennünk, hogy Jolán tudta, miért visz minket moziba Monoron. A régi, több éve készült filmet már nem játszották a fővárosban, csak itt-ott vetítették vidéken. Persze, jó előre meghirdetve. Így értesülhetett Jolán arról, hogy mit nézhetünk meg.

Othton elmeséltünk mindent. Anya és apa velünk örült, nevetett, de nem esett sok szó a történetekről.

Már jóval nagyobbban voltunk, amikor megtudtuk, hogy anyát még leánykorában rávette egy barátnője, hogy jelentkezzenek egy hirdetésre: mellékszereplőket kerestek egy film forgatásához. Anyát ki is választották. Hosszú szünet után – miközben már menyasszony lett – érkezett egy levél a filmgyárból, hogy ekkor meg ekkor itt és itt jelenjen meg.

Apának nem tetszett a dolog. Végül megállapodtak, hogy anya eb-

ben az egy forgatásban részt vesz – amennyiben nincs benne kifogásolható jelent –, de folytatása nem lesz. Így anya egyetlen alkalommal vállalt szerepet, a *Csak egy kislány* című filmben. Kis szerep volt, alig néhányszor jelent meg, de voltak kritikusok, akik így is felfigyeltek rá, és ígértesnek vélték a jövőjét.

Hogy anya nehezen vagy könnyen mondott le egy esetleges karrier lehetőségéről – arról nem esett szó. Legalábbis előttünk sohasem. Mindenesetre anya nem látszott boldogtalannak, szerette apát, és apa mindenekfelett viszontszerette őt. Úgy tetszett, kielégítette a hitvesi, anyai és háziasszonyi szerep. Színészi képességeit pedig kiélte a mesemondásban, szavalásban. Mi pedig hálás közönségnek bizonyultunk. És, hogy teljes legyen a siker, néha apa is bejött, és határozottan élvezte anya produkcióit. Nagy tapssal adott kifejezést tetszésének, s ebben mi is utánoztuk őt.

A múltkoriban az egyik televíziós csatorna előszedte a Filmintézet archívumából a filmet, én pedig felvettem videóra.

Most itt ülünk Gabival a tévé előtt, és nézzük a régi-régi filmet. Néha megfogjuk egymás kezét, mint akkor ott, Monoron...

Péter fiam fut be, és csodálkozva néz ránk, hogy miért is függesztjük a szemünket szinte áhítattal a képernyőn kimerevített jelenetre. Aztán ő is a képernyőre pillant. Egyre szélesedő szájjal néz hol a megállított filmre, hol ránk. Látszik rajta, hogy nem hisz a szemének. Tán egy perc is eltelik, amikor megszólal, a képernyőre mutatva, még mindig némi kételkedéssel a hangjában:

– A mamuska? – A hangja szinte félénk. Hátha téved.

Továbbra is ide-oda rebben a szeme, hogy bizonyosságot szerezzen, hogy tőlünk is megerősítést kapjon.

– Ráismersz? – kérdi Gabi, amikor a film folytatódik.

– Hogyne! – válaszol most már határozottan Péter. – A szeme, a mosolya, a mozdulatai idősebb korára sem változtak. No, és a két hajtincs a homlokán...

– Huncutka – jegyzem meg.

– Szóval, ugyanígy viselte a haját azon a fiatalkori fényképen, amelyet ismerek – s továbbra is megbabonázva nézi a nagyanyját, amint tizennyolc-huszonevesen táncolva, dalolva ad át másodmagával egy szőlőkoszorút a férfi főszereplőnek, Jávor Pálnak.

Most ránk mosolyog anya olyan fiatalon, ahogyan hármunk közül egyikünk sem ismerhette. Azután eltűnik. Más jelenet következik.

Tartalom

A kasmírkendő / 3

Ferikém / 11

Képtelen história / 17

Anyaság / 35

Barátságok / 41

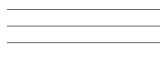
Az életre kelt emlék / 49

Készült 300 példányban

Ez a

példány

ISBN 963 430 696 9

ISSN 0866-4420

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

2003 Vasas-Köz kft nyomda

Felelős vezető Badó Géza

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság

250 Ft

Az emberi agy egyre több emléket zár magába. Egyesek azután idővel elhalványulnak, esetleg el is tűnnek, míg mások megizmosodnak, netán megszépülve vagy éppen fordítva, egy-egy szóra, mozzanatra rövidülve vagy éppenséggel fantáziával kibővülve rögződnek. Ezek kis patakként megbújnak, időről időre felszínre hozva egy-egy értékesebb követ vagy moszatot, hogy azután a hullámok fenntartsák őket a víz színén vagy visszataszítsák – ideiglenesen vagy örökre – a mélybe. Egyszer pedig mindez folyóvá duzzad és ellenállhatatlanul kiönt.

Az özvegy előszedi akkor a megfakult fényképeket, a megsárgult leveleket és azokat nézegeti, olvassa; a férfiember katonatörténeteire mereng; az asszony urára, gyerekeire, unokáira gondol; a szerelmes a legutóbbi légyotton ábrándozik; az ember elmeséli emlékeit barátainak, ismerőseinek...

Az író megírja.

M. Szántó Judit

Az író *nő* sorozatunkban megjelent korábbi kötetei:

Emlékszel, Karesz? (Elbeszélések, Z- füzetek/79)

Dobóné éjszakája (Novellák, Z- füzetek /86)

Nem menj el! (Két kisregény, Z- füzetek /88)